

אֵלֵינוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ שְׁמֵךְ אֶתְּכֵם בְּעוֹלָם הָעוֹלָם וְהָעוֹלָם לְעוֹלָם תָּמִיד
וְתִלְמוּד תוֹרָה בְּנֶגֶד בָּלֵם

לזכר ולעילוי נשמת רבי יהושע השי"ר ריוזמן ז"ל, נלב"ע י' במנחת תשס"ט, תנצ"ב.

בענין

סתם יינם

סתם יינם

האיסור

א. יין שניסכוהו לעבודה זרה אסור מהתורה בשתיה ובהנאה.
ב. לאחר מעשה מדין, עמד פנחס וגזר על סתם יינם של גויים [שאינו יודעים בו אם נתנסך לעבודה זרה] שנאסר בשתיה, גזירה משום בנותיהם. ובית דין שגזרו י"ח דבר [תלמידי שמאי והלל], אסרוהו גם בהנאה.

ג. גם מגעם של גויים עובדי עבודה זרה אוסר יין בשתיה ובהנאה.
ד. יין מבושל אינו נאסר במגע גוי, ונחלקו הפוסקים בטעם הדבר, וכן נחלקו מה נקרא בישול לענין זה [נפקא מינה לדין יין מפוסטר].

האוסרים

ה. בזמן הזה שאין שכיח שאומות העולם מנסכים לע"ז, דנו הפוסקים בדין סתם יינם של הנוצרים והישמעאלים, והאם מגעם אוסר בהנאה.
ו. מחלל שבת בפרהסיא ו'תינוק שנשבה' - האם מגעם אוסר יין בשתיה.

הנגיעה האוסרת

ז. יש בה כמה תנאים: [א] שיתכוון למגע [ב] שידע שהוא יין [ג] שלא יהיה עוסק בדבר אחר. והנגיעה שאוסרת בהנאה היא, ביד או בדבר אחר, וישכשך היין. ונחלקו הפוסקים בדין מגע ללא שכשוך.

שאלות מצויות

- בית שמתגוררת בו עוזרת בית גויה בקביעות, מה דין היינות המצויים בו.
- כיצד יש לנהוג כאשר מארח בביתו גויים או מחללי שבת.
- דין שתיית יין באולמות, מחשש שמא נגעו בו מחללי שבת.
- סועד במסעדה עם גוי האם רשאי להזמין עבור הגוי סתם יינם ולשלם בעד זה.
- רב המסדר חופה וקידושין למחללי שבת, היאך רשאי להשקותם ביין.

פרקי דרבי אליעזר - פרק מז

רבי אלעזר המודעי

אמר, עמד פינתס והחרים על ישראל בסוד שם המפרש ובכתב שכתב על הלוחות בחרם בית דין העליון ובחרם בית דין התחתון שלא ישתה אדם ממשאל מיינס של גוים כי הם מרפס רגלם, שנאמר, וצאני מרמס רגליכם תרעינה ומרפס רגליכם תשתינה (יחזקאל לד יט). שפל יינס של גוים, לעבודה זרה ולזנות, שהן לוקחין ראשית תירושם לעבודה זרה ולזנות, שנאמר, ונות ויין ותירוש יקח לב (הושע ד יא). וכתוב אחד אמר, אל תהי בסכאי יין בזללי כשר למו (משלי כג כ).

חידושי הרמב"ן - מסכת ע"ז - ל"ו ע"ב

ע"ב. ועל יינס משום בנותיהן. פירש הרב ר' שמואל ז"ל שגזרו על סתם יינס משום בנותיהם, אבל יין שנתנסך ממש לע"ז מדאורייתא אסור, כדמפורש לעיל (כט, ז) מאשר חלב זבחימו יאכלו ישתו יין נסיכס. וא"ת סתם יינס נמי ליתסר משום שמא נתנסך לע"ז, מיעוטא הוא ומילתא דלא שכיחא ולא חיישינן לה כלל. זה פירש הרב ז"ל.

והראב"ד ז"ל פירש דמשום חששא דשמא ניסך לא הו"ל למיגזר ביה הנאה ודיו אם אסרוהו בשתיה. ואין זה נכון, שהרי שנינו (סג) א"כ למה לא אסרוהו בהנאה, אלמא אי חיישינן, בהנאה נמי מתסרא.

ולי נראה בזה כמ"ש בריש פירקין (לעיל כז, ז), אם איתא דאקצייה לא הוה מזבין ליה, הכא נמי אם איתא דנסכיה לא היה מזבין ליה הילכך ליכא למיחש לאיסור ניסוך. אלא משום בנותיהן הוא דגזרו ביה רבנן. ואע"ג דאמרינן בכולה מכילתין דטרחי ומייפיי לנסוכי נמי של [נ"א - לין] ישראל, התם חשיבא להו מילתא טפי ליהנות ע"ז שלהם בשל ישראל. אינן איכא למימר דאהני גזירה להיכא דידעינן ודאי דלא ניסך, כגון מגעו שלא בכונה דניסוך, כדאיתא (בהשוכר) [בפרק ר' ישמעאל (לקמ"ס, ז)], ומשום בנותיהן גזרו ביה שלא יהא שותה מיינו במסיבה שלהן.

והא דאמרינן (לעיל כט, ז) אפיסקא דיין וחומץ של גוים מנא לן ומייתי לה מקראי, משום דכל דתקון רבנן אדאורייתא סמכי לה, ולא גזרו הנאה אלא מפני שסמכו על דין יינס שנתנסך ממש לע"ז שהוא אסור בהנאה מן התורה תלו לומר שמא נתנסך, משא"כ בפתן ושמן ושלקותיהן. וזה שלא גזרו במבושל, לפי שאינו מתנסך ואינו מצוי כ"כ לחוש לו לבנותיהן, אלא כל גזירתן ביין אחשש ניסוך סמכו אותו כדפרישית.

ואיכא דק"ל, והא גזירה לגזירה היא. וא"ל כדמפרקינן בגמ' (שנ"ד, ה) אי לא עבדא הא לא קיימא הא. ואיכא למימר, כיון דבדידהו כלומר בפת ושמן איכא משום חתנות, אע"ג דלא שכיח למיגזר עליה בפ"ע גזרו עליו משום לתא דיין וחששא דידהו, אינן בדישראל לא גזרינן גזירה לגזירה אבל בשל גוים גזרי טובא ועבדינן הרחקי יתירי. כן נראה לי.

וקשיא לי, דהתניא בפרקי ר' אליעזר הגדול (פרק מ"ו) שאליהו ז"ל גזר על היין על דבר פעור. ואיכא למימר גזר איהו שתיה, ואתו אינהו גזרו אפי' בהנאה, וגזר גדול גזרו בו יותר מן הכל שמפני שתקלתו גדולה הוצרך לתקנה גדולה. א"נ לא פשטה תקנת אליהו ז"ל, ודניאל חזר והורה עליה והוסיף בה פת ושמן, ואף ממנו לא קיבלו עד שבאו תלמידי שמאי והלל וגזרו, כדפרישית לעיל.

רמב"ם - קדושה - הל' מאכלות אסורות - פרק יא

א. יין שנתנסך לעכו"ם אסור בהנייה והשוטה ממנו כל שהוא לוקה מן התורה וכן האוכל כל שהוא מתקדושת עכו"ם מבשר או מפירות אפילו מים ומלח האוכל מהן כל שהוא לוקה שנאמר אשר חלב זבחימו יאכלו ישתו יין נסיכס יקומו וגו'.

ב. יין שנתנסך לה כזבת שקרב לה וכיון שאיסור זה משום עכו"ם הוא אין לו שיעור שנאמר בעבודת כו"ם ולא ידבק בידך מאומה מן החרם:

ג. יין העכו"ם שאין אנו יודעין אם נתנסך או לא נתנסך והוא הנקרא סתם יינס אסור בהנאה כמו יין שנתנסך ודבר זה מגזירות סופרים הוא והשוטה מסתם יינס רביעית מכין אותו מכת מרדות:

ד. וכל יין שיגע בו העכו"ם הרי זה אסור שמא נסך אותו שמתשבת העכו"ם לעבודת כוכבים הא למדת שיהי ישראל שנגע בו העכו"ם דינו כסתם יינס שהוא אסור בהנייה:

ה. עכו"ם שנגע ביין שלא בכונה וכן תינוק עכו"ם שנגע ביין אסור בשתייה ומותר בהנייה הלוקח עבדים מן העכו"ם ומלו וטבלו מיד אין מנסכין ויין שנגעו בו מותר בשתייה ואע"פ שעדיין לא נהגו בדתי ישראל ולא פסקה עכו"ם מפיהם:

ו. גר תושב והוא שקיבל עליו שבע מצות כמו שביארנו יינו אסור בשתייה ומותר בהנייה ומייחדין אצלו יין ואין מקדיקין אצלו יין וכן כל עכו"ם שאינו עובד עכו"ם כגון אלו הישמעאלים יינס אסור בשתייה ומותר בהנייה וכן הורו כל הגאונים אבל אותם העובדים עכו"ם סתם יינס אסור בהנייה:

ז. כל מקום שנאמר בענין זה שהיין אסור אם היה עכו"ם שנאסר היין בגללו עובד עכו"ם הרי הוא אסור בהנייה ואם אינו עובד עכו"ם הרי הוא אסור בשתייה בלבד וכל מקום שנאמר עכו"ם סתם הרי זה עובד עכו"ם:

ט. אין מתנסך לעכו"ם אלא יין שראוי להקריב על גבי המזבח ומפני זה כשגזרו על סתם יינס וגזרו על כל יין שיגע בו שיהיה אסור בהנייה לא גזרו אלא על היין הראוי להתנסך לפיכך יין מבושל של ישראל שנגע בו העכו"ם אינו אסור ומותר לשותו עם העכו"ם בכוס אחד אבל יין מזוג ויין שהתחיל להחמיץ ואפשר שישתה אם נגע בו נאסר:

ריטב"א - מסכת ע"ז - כ"ט ע"ב

אמר רב חסדא ²⁸⁶ יין מבושל של גוים אסור בהנאה פשיטא משום דבשיל פקע איסורא מיניה. פ"י, דהא משנמשך נאסר בהנאה. אמר רב אשי הא קא משמע לן דיין מבושל שלנו אינו צריך חותם בתוך חותם אי משום נסוכי לא מנסך. פ"י, דיין מבושל אינו נאסר במגע גוי ולא משום דלא מיקרי יין, דהא ודאי דין יין עליו לכל דבר בין לענין קידוש בין לענין ברכה שמברכין עליו בפ"ה ²⁸⁷, כדברירנא בבבא בתרא פרק המוכר ²⁸⁸. אלא דהכא לענין איסור יינס של גוים לא גזרו עליו מפני שאין שותין ממנו אלא דרך תענוג ודבר מועט ולפרקים ואינו מצוי אצל הכל. ולפיכך לא היה בכלל גזירה ועמד בהיתרו.

שלא התיר בכל גווניו, ועיין מאירי. ²⁸⁶ לפנינו בגמרא: א"ר אילעא שנינו יין. ²⁸⁷ ירושלמי פסחים פ"י ה"א. ועיין טוש"ע או"ח סי' ע"ב ס"ח. ²⁸⁸ צ"ז, ב. הובא בנמק"י שם. ²⁸⁹ פ"ב ה"ג.

שלא התיר בכל גווניו, ועיין מאירי. ²⁸⁶ לפנינו בגמרא: א"ר אילעא שנינו יין. ²⁸⁷ ירושלמי פסחים פ"י ה"א. ועיין טוש"ע או"ח סי' ע"ב ס"ח. ²⁸⁸ צ"ז, ב. הובא בנמק"י שם. ²⁸⁹ פ"ב ה"ג.

קב

[illegible][illegible]

באר הגולה

[illegible]

פרשת בלק

בן איש חי

שנה שניה

י מגע העכו"ם שאוסר היין בהנאה — הוא שיגע בידו או ברגלו, או בדבר אחר שקידו בכונה וישכשך אפלו שכשך מעט; או ששתה מן הקנקן שבו היין, או שהגביה הכלי עם היין שבו ושכשך מעט, והכלי היה פתוח — הנה בכל זה, אוסרו בהנאה; אבל אם נגע ביין ולא שכשך כלל, הרי זה מתר בהנאה, ורק הוא אסור בשתייה.

יא אחז הגוי בכלי פתוח ושכשך, אפלו לא הגביה הכלי ולא נגע ביין, הרי זה אסור בהנאה. כמה דברים אמורים? כשהיה הכלי פתוח, אבל אם היה הכלי סתום — בין היה מלא, בין היה חסר — הרי זה מתר לכלי עלמא, דאין דרך נסוף בכך; ואפלו דהכלי זכוכית, שהיין נראה מבחוץ, שרי מפני שהוא סתום; ועין "תפארת אדם", סימן לג, אות ב. ואפלו אם הכלי פתוח — אם הגביהו הגוי ולא שכשך ולא נגע ביין, הרי זה מתר בשתייה; וכל-שכן דאינו אוסר בגניעת הכלי בלבד, שלא נגע ביין ולא הגביהו ולא שכשך, דנדאי שרי. ואם היה הגוי נושא כלי שבו היין פתוח, וישראל הולך אחריו — אם הוא חסר ולא שכשכו, מתר בשתייה; ואף-על-גב דאי אפשר לילך אפלו לאט בלי קצת נענוע, מכל מקום נענוע כל-דהו לא מקרי שכשך, כנזכר ב"בית יוסף". וכן נטל כלי שאין בו אלא שירים יין, אף-על-פי שמהלך כדרכו, שרי, דדבר מועט כזה אינו מקרקש בהלכות; ועין "תפארת אדם".

יב נתערב סתם-יין של עכו"ם, או יין פשר שנגע בו העכו"ם, הרי זה אסור בשתייה אפלו בכל שהוא, ואין לו בטול בששים להחירו בשתייה. כיצד יעשה? ימכר את היין כלו לגוי, ויקח דמי יין האסור שבו וישליך לים-המלח, ויהנה בשאר המעות של דמי יין הפשר; אבל אם היה יין-נסף גמור, אסור הכל בהנאה. ואם נתערב סתם-יין של ישמעאלים, או יין מגעם ביין הפשר, הרי זה בטל בששים, ומתר כל היין בשתייה.

טו מומר אוסר היין במגעו. ואם הוא מומר עכו"ם, אוסר גם בהנאה, כפי האמה שדבק בה. ואם הוא מומר ישמעאלי, אוסר בשתייה בלבד. ועבדים ושפחות של ישראל שלא מלו ולא נתגירו, אוסרין היין במגעו. טז כתב "מדרש-תלפיות" בשם רבנו מנחם הכבלי ז"ל, דאם הגוי ראה את היין, אף-על-פי שלא נגע בו, יש להחמיר שלא לשותותו, וכן כתבו בשם השל"ה ז"ל; אבל מדינא מתר בודאי. ואם הגוי היה אינו עכו"ם, אלא הוא מדת ישמעאל, אפלו חמרא ומדת חסידות ליקא כזה.

בשתייה בלבד. ולכן אם גוי ישמעאל נגע ביין שלנו, אינו אוסרו בהנאה, אלא רק בשתייה, מפני שהישמעאלים מודים ביהודי, ואין להם פסל ולא מיני עבודה זרה כלל; וכן מפרש בתשובת הרמב"ם, תשובה קס, דף לה, עמוד ג, בתשובות ואגודות הנדפס בליפסא, עין שם. וכן מוכח מדברי רבנו הא"ר ז"ל בשער טעמי המצות, יעין שם. ועין "פרי-תאר", יורה דעה, סימן ד, סעיף-קטן יא, יעין שם. ואותם הגויים שדרכם לשא שתי-וערב בכגריהם, ויש להם גם-כן שתי-וערב בבית תפלתם שמשותפים לו — אז סתם-יין ומגעו ביין שלנו, אסור גם בהנאה, כי אלו אין להם יחוד השם כראוי, ויש להם שותף; והיחוד שעושים, הוא יחוד של דפי כדודע;

ג ספק סתם-יין ומגעו של ישמעאלים, מתר אפלו בשתייה. ולכן דבש הנעשה מתירוש המבשל של ענבים שמוכרים ישראל, ויש חשש שמערב בו תירוש של גויים ישמעאלים שבאותו המקום, הרי זה מתר. וכן העיד רבנו הרב חיים ויטל ז"ל על רבנו הגדול והחסיד רבנו הא"ר ז"ל שהיה אוכל מזה שהוא בספק, ואינו חושש, וכנזכר בשער טעמי המצות, פרשת עקב.

ד לדידן בני הספרדים שקבלנו עלינו הוראת מרן ז"ל, הדין הוא — בין סתם-יין של העכו"ם, ובין המגע שלהם ביין שלנו — אסור בהנאה לגמרי, ואין למכרו לגוי או לתנו במתנה, אלא לשפכנו בחפירה שבקרע באפן שלא יהנה ממנו; ואין להקל בזה גם בזמן הזה.

ה שכן שעושין אותו מן היין, שקורין אותו "ברנדי", אסור לשותותו, כי כיון שהיה יין גמור בתחלה ביד העכו"ם, שוב אין לו חתר בשנותו את טעמו ועושהו שכן על-ידי בשול מחדש, דהא כבר נאסר בעודו יין.

ז יין מבשל, אינו נאסר במגע גוי. ומאימתי נקרא יין מבשל? משהרתיח על-גבי האש, ונתמעט ממדתו על-ידי הרתיחה. לכן אם רוצה לבשל היין כדי להנצל ממגע גוי, צריך לבשלו בשול רב עד שטעמו משתנה מטעם יין לטעם דבש, וכמו שכתב הגאון חיד"א ז"ל בספרו "כפר לאדון", דף קסב; ועין "כנסת הגדולה", הגהת הבית-יוסף, אות יד, ו"עדר-השלחן", אות ה, ושאר אחרונים. ומיהו אין הבשול מציל אלא ביין שלא נגע בו הגוי עדין, אבל אם נגע בו קדם הבשול, אין הבשול מועיל להחירו. ואם ערב יין מבשל היטב עם יין שאינו מבשל, אפלו שהרב הוא יין מבשל, הרי זה נאסר במגע גוי; ועין "שיורי-ברכה", אות ד.

"כאזנים עלי מים" — שהם קרובים אל מקום חיותם ודבקים בו, כן ישראל, הם דבקים במקום הקדשה אשר למעלה שהוא חיותם. וכל אחד ואחד "יול מים מדליו", כלומר, יול לו שפע משרשו שלמעלה, שהוא הדלי המריק לו מים חיים והשפע הקדוש. ולכן החמירו רבותינו ז"ל באסור סתם-יין של גויים, וגם במגעם ביין שלנו, יותר משאר אסורין דרבנן; מפני שהשותה סתם-יין, וכן השותה יין שנגעו בו, גורם להכרית נפשו משרשה הקדוש העליון, ובה מאבד טובה הרבה, שאין לו חלק לעולם הבא, ולא תאיר נשמתו מן אור העליון שהוא בסוד יין המשמר בענביו מששת ימי בראשית (כרכות לה:). ובה יוכן, בסיעתא דשמיא, הטעם שגזירה זו של סתם-יין היתה בכלל שמונה-עשר דברים שגזרו בעלית חנניה בן חזקיה בן גוריון (שבת יג:), דאפשר היא היתה האחרונה שהשלימה הח"י, להזמין והשומר גזירה זו, חי נקרא, שהוא דבק בשרש הקדשה למעלה ואינו נכרת משם; לכן "יין" עם האותיות, עולה מספר "החיים".

א התורה לא אסרה אלא יין-נסף שנתנסף לעבודה זרה (דברים לב, לח), ואסרתו בשתייה ובהנאה, דאתקש לזכחי עבודה זרה (ע"ז טו:); אף רבותינו ז"ל אסרו אפלו סתם-יין של גויים, וגם אסרו מגעו ביין שלנו — הן בשתייה, הן בהנאה — כדין יין-נסף, ולא חלקו בו כלום. ואף-על-פי שאמרו הטעם של הגזירה הזאת הוא בשביל בנותיהם, שלא יבואו להתניח עמם, ויבואו על-ידי כך לידי זנות ולידי חתונ (ע"ז לו:); — אין זה הוא עקר הטעם, אלא המה ראו ברוח קדשם טעם סוד נסתר ונעלם באסור זה וגזרו עליו. ודרך החכמים שלא לגלות טעם הסודי, ורק אומרים טעם הפשטי; לכן אפלו אם מתבטל טעם הפשטי באיזה זמן — לא יתבטל טעם הסודי עד עולם; על-כן אסור זה, אין לו חתר לעולם, בשום זמן ובשום מקום; וענש העובר על זה, גדול מאד, כי עוקר נשמתו ממקום שנשרשה, ואין לו חלק לעולם הבא, וכמו שכתב בזה הקדוש, פרשת שמיני (דף מ:); ונתחבר על אסור זה ספר מיוחד הנקרא "יין המשמר", והקורא בו, חסמר. שערות בשור מגדל העגש. ועין בספר "אימה פנדלות", דף כד, מעשה נורא מן המכשול שיצא משתיית סתם-יין לאחד-עשר חכמים, יעין שם. מיהו, לא אסרו חז"ל סתם-יין ומגעו ביין שלנו גם בהנאה, אלא רק בגויים עובדי עבודה זרה, אבל גויים שאין עובדים עבודה זרה, כגון ישמעאלים שאין להם פסילים ועבודה זרה, אין סתם-יין ומגעו ביין שלנו אסור בהנאה, אלא רק אסור

בנין

שאלות ותשובות - סימן כג

ציון

ב"ה אלטאנא יום ד' כ"ט מרחשון תרכ"א לפ"ק.

לידידי מחור' הרב המופ' מו"ה שמריהו צוקערמאן נ"י.

מה שב' מעב"ת נ"י שהוא ה' נודהג לאסור בשתיית יין שנגע בו ישראל מחלל שבת בפרהסיא מפני שהוא ממר לכל התורה בולה והוכיח כן משו"ת המבי"ט שהביא בנקודת הכסף י"ד (סי' קכ"ד) לאסור בשתיית יין שנגע בו קראים מפני שהם מחללים את המועדות והמה כמחללי שבת. אמנם יש מי שחולק עליו ולכן שאל אותי איך דעתי בזה.

לענ"ד הדין עמו דכיון דמחלל שבת בפרהסיא הוא כמומר לכל התורה דינו כעובד כוכבים ואפשר שאפילו המהרש"ל שהביא בנקודת הכסף שם שס"ל דקראים אינם אוסרים מודה בזה דקראים אינם מחללים שבתות רק מועדות מפני שחולקים על קביעת שלנו ששנה מחלל מועדות למחלל שבתות לא ס"ל. אבל במחלל שבת ממש דלכ"ע הוי מומר לכל התורה אפשר שגם המהרש"ל מודה. וא"ל כיון דגזירת יינם הוא משום בנותיהם והרי בנות מחללי שבתות לא נאסרו. ז"א דא"כ מומר לעבודת כוכבים לא יאסור יין בשתי' ולפי מה דאמרינן בחולין (דף ד') אוסר וצ"ל כמש"כ הר"ן בחידושו שם וכמו שהעתיק גם מעב"ת נ"י כיון דהוי ככתי' גמור הוא בכלל גזירתו אעפ"י שאין בבנותיו איסור חתנות וא"כ ה"ה במומר לחלל שבת בפרהסיא. וכ"כ הרשב"א בשו"ת הביאו הב"י (סי' קי"ט) דמומר לחלל שבת בפרהסיא יינו יי".

והנה עד כה דברנו מעיקר הדין איך לדון מחלל שבת בפרהסיא אבל לפושעי ישראל שבזמנינו לא ידענא מה אדון בהם אחר שבעו"ה פשתה הבהרת לרוב עד שברובם חלול

שבת נעשה כהיתר אם לא יש להם דין אומר מותר שרק קרוב למזיד הוא ויש בהם שמתפללים תפילת שבת ומקדשים קידוש היום ואח"כ מחללים שבת במלאכות דאורייתא ודרכן והרי מחלל שבת נחשב כמומר בלבד מפני שהכופר בשבת כופר בבריאה ובבורא וזה מודה ע"י תפילה וקידוש ומה גם בבניהם אשר קמו תחתיהן אשר לא ידעו ולא שמעו דיני שבת שדומין ממש לצדוקין דלא נחשבו כמומרים אעפ"י שמחללין שבת מפני שמעשה אבותיהן בידיהם והם כתינוק שנשבה לבין עובדי כוכבים כמבואר (סי' שפ"ה) וכ"כ גם המבי"ט (סי' ל"ז) ואפשר נמי דצדוקין שלא הורגלו בתוך ישראל ולא ידעו לעיקרי הדת ואינם מעיזין פניהם נגד חכמי הדור לא חשבי מוידין וכו' יע"ש. והרבה מפורשי הדור דומין להם ועדיפי מהם שמה שמחמיר הר"ש בקראים להחשיב יינם יי"נ אינו מפני חילול מועדות שדומה לשבת בלבד אלא מפני שכפרו גם בעיקרי הדת שמלין ולא פורעין ואין להם דיני גיטין וקדושין שע"י בנייהם ממזרים. ובה רוב הפושעים שבזמנינו לא פרוצו.

ולכן לענ"ד המחמיר להחשיב נגיעת יין של הפושעים הללו לסתם יינם תבוא עליו ברכה. אכן גם למקילים יש להם על מה שיסמכו אם לא שמבורר לנו שיודע דיני שבת ומעיז פניו לחללו בפני עשרה מישאל יחד שזה ודאי כמומר גמור ונגיעת יינו אסור.

בנלענ"ד הקטן יעקב

אגרות יו"ד - חלק ג

סימן לא

שיעור ביטול יין להתיר במגע עכו"ם

נשאלתי מהרבה בנ"א שחוששין שמא תגע המשרתת בהיין או שלפעמים איכא בבית אדם שאינו שומר שבת בין המסובין שיש לחוש שיגע ביין ורובה לבשל כמה צריך שיהיה החום לפי המדות של החום שמחדיין במדינתנו. והנה מעצם הדין כשגתבשל כחום שהיד סולדת בו הוא בדין בשול דכן הא מצינו אף כשהוא להקל בשבת דהא איתא במג"א סימן ש"ח ס"ק י"ב שאף שיש בשול אחר בשול כל זמן שהיד סולדת מיקרי רותח ואין בו משום בשול מה שיתוסף חום אף לרתיחה וא"כ גם למה שאמרו מבושל אין בו משום יי"ג נמי ודאי הוא במדה זו דיד סולדת.

ולכן מסתבר לע"ד מחמת שאי אפשר שיצטרך לדין יי"ג בשול היותר מיד סולדת, שהשיעור דיתמעט ממדתו ע"י רתיחה שכתב הש"ך בסיומן קכ"ג ס"ק ו' הוא פחות מחום דיד סולדת דג"כ מתמעט קצת, או שהוא יד סולדת והוא עוד סימן

והנה יש פקטערעס מיין שמבשלין יינותיהן עד מדת החום שבמדינתנו לא פחות ממדה של מאה רששים וחמש גראד, שמדת חום זה ודאי הוא יותר ממדת יד סולדת שלכן לפ"מ שכתבתי אין בזה איסור מגע עכו"ם דודאי הוא בשול וגם ודאי מתמעט, וגם ראיתי כתב העדות מהבחינה שבחנו הכעמיקער ביין ומצאו ראיתי כתב חום כזה נחסר הרבה שהחזיקו לשער שבחום זה נחסר יותר מעשרית שא"כ הותחל תיכף להחסיר מעט, והוא ראיה שהאמת כדכתבתי ויש לסמוך ע"י למעשה. ושיעור שנעשה מתוך שביירושלמי נראה שהוא פחות מיד סולדת, דלא כדמשמע מהדרכי תשובה (ס"ק ט"ו) בשם כר לאדון שהוא יותר, ובכל אופן אין להחמיר כמותו מאחר שכל הראשונים מתירין ברתחה והש"ך כתב לדינא דהוא בנתמעט קצת ממדתו, וכדבארתי שדאי אינו יותר מיד סולדת ואפשר שהוא גם פחות כדלעיל.

משה פיינשטיין

הלוי

חלק ב - יו"ד - סימן נא

שבת

אשר שאל לענין יין מבושל כל דכו אס וס לסמוך ע"י שלא יאסר ע"י נגיעת יין של מחללי שבת בזה"ל.

בשו"ע יו"ד סי' קכ"ג ס"ג, ויין מבושל שלנו שנגע בו עכו"ם מותר, ומאמתי נקרא מבושל משכרתיים ע"י האש, וכ' בש"ך דהיינו שיתמעט ע"י רתיחה כ"כ הרשב"א וכו', הנה מלשון הש"ך משמע דרש"א דבעין שיראף נשניו דתמעט שיעור מה ע"י רתיחה ולא זו רתיחה גמורה, חילס לשון הרשב"א שצ"י וכן שיעור הרשב"א נחזק הכות בית ה' שער ג' מוכח דעיקר היסוד בזה הוא הרתיחה ונקבלה הגאונים, וא"ל לרתיחה בלי חסרון העפ"י שאין חסרון ניכר ע"ש וכן הבין הגר"א בשו"ת המחבר.

וראיתי במאורי ע"י ל' ע"א ב' ח"ל לא החכר בגמ' מאמתי נקרא מבושל לענין זה וכ' הגאונים שמכיון שפעם רתיחה אחת נקרא מבושל לענין זה, ויש אומרים עד שיתמעט כדברי הראו"י לבשל וראוי להחמיר בשיעור האז, ויש אומרים עד שיתעבה, ויש אומרים עד שחזיר לשלש, וסוף הדברים בענין זה לדעתי כל שהוא מבושל עד שנשתנה עומתו מכמות שבה מתמת בשול או ריחו או נצטו שלל שנשתנה בשול חיוו ואין חתה נסוך עליו ע"כ.

הנה סדר לנו רבינו המאורי ד' שיעור בגדר בשול בזה.

ולהלכה הנה מלשון הש"ך ויראה דמחמיר בשו"ע הסוברים דיהי' חסרונם ניכר, וראיתי בדרכי תשובה מציא מ"ס דרכי יוסף ח"ג סי'

התחמ"ס דלר"ך שיחבשל עד שיעשה נחוק וכו' מדברי הירושלמי בג"ל, ומ"ס כר לאון מציא דשיעורו עד שנשתנה עומתו לעצם הדבש זה כעין שיעור הג' שנמארו וראוי נראה להחמיר כן, אלא כמש"כ בד"ת שם שם כהנ"ג צ"ס היר"ז דכל שנשתנה עומתו מעטעט יין, וכבר העתקתי לשון המאורי שם ג"כ הכי והוספתי עוד והר"ד שנשתנה ריחו או נצטו.

איברא דהי' מקום לומר דהם דברו מסתם יינם ונגיעת עכו"ם שצ"ס שנהנו צו איסור הנאה, אבל לדיון דנוכחים היתר הנאה כמבואר ברמ"א ס"א, ועי"ז מקילים בכמה דברים כג"ל יי"ג, והר"ד צ"ח דין ה' מקום להקל בדעת המחבר שהיא שיעור הגאונים ש"י הרשב"א דהוא עיקרית דדי בשול בשלמה שולא מתורת הפשר ונכנס בגדר בשול ואין מחבירי הספרדים שהניח הד"ח ראה שברי מחמירים בדעת המחבר ש"א, איברא נסתם יינם ונגיעת גוי ממש יש להחמיר דלא די בשול בשלמה, אבל בנגיעת מחלל שבת בזה"ל, דכלא"כ יש דעות הסוברים דמחלל שבת לענין יי"ג קול כמש"כ צ"ס נגהת פתח סי' קכ"ד ס"ה צ"ס ש"ס האשכול, וגם יי"א דמחללי שבת צומניו קולא ק"ה כמש"כ בחשונה צ"ח צ"ח ח"ב סי' כ"ג והוציא דה"ה סי' קכ"ד שם, העפ"י שאין הסכמת רבותיו בקולא זאת של הבנין יי"ג ואין עסקנו פה להכריע בזה מ"מ די בכל ה"ל לאינפורמי להקל לענין בשול כשיעור המחבר דדי שיתחיל פעם אחת ויחול עליו שם בשול וכלשון הרשב"א דקבלה הגאונים תורה היא.

ע"ע לקמן סי' נ"ג והנלעמ"ד כחנתי

סימן כה

מגע נכרי ביין מפוסטר

מאכלת שיהיה בה דם אפי' מעט פחות משיעור גריס, מ"מ כיון דבשעה שגזרו על הכתמים היו מאכלות כאלה אין הדין משתנה וכל פחות מכגריס לא הוי בכלל הגזירה. ויש עוד כמה דוגמאות לכך, מ"מ נראה דבנ"ד אין זה חשיב כלל כגזירה חדשה כיון שמעיקרא לא התירו אלא בבישול כזה שמחסר ממדתו ונשתנה טעמו וריחו ואילו כל זה אינם כפיסטור שבומנו.

ומיהו לענין זה שכתב הרא"ש במס' ע"ז דטעמא דלא גזרו על מבושל הוא מפני "שהמבושל אינו מצוי כל כך ומילתא דלא שכיחא לא גזרו", וכן כתב גם הרמב"ן בדף ל"ו ע"ב דהוא "מפני שאינו מצוי כ"כ לחוש לו", וכן כתב שם גם הריטב"א כיון שאינו מצוי אצל הכל לא גזרו וגם בשד"ח הנ"ל כתב "כי ההיתר של מבושל הוא משום מילתא דלא שכיחא כמו"ש בב"י ובפוסקים" ועיין גם בט"ז מ"ש בזה, מ"מ נראה דלענין זה יכולים לומר דאע"ג שבומנו יין מפוסטר מצוי מאד וגם אפשר שאין דרכם כלל להבחין בנסך שלהם בין מפוסטר ללא מפוסטר, אפי"ה יכולים לומר כדאמרו לעיל דהרי זה חשיב כגזירה חדשה שלא היתה קודם וכהיא דהטמנה בסלעים, וממילא דלדך טעמא גם אפשר דשפיר שרי אפי' אם לא ניכר וגם אין הנכרי יודע שזה מפוסטר כיון דבשעה שגזרו היה יין כזה מילתא דלא שכיחא, אבל מ"מ כיון שבפיסטור הנעשה בומנו לא משתנה כלל טעם וריחו שפיר מסתבר דאין זו גזירה חדשה, ואף לפי מה שיש בזכרוננו דיש מי שכתב דמה שאין הנכרים מנסכים יין מבושל הוא מפני שעי' הבישול ניכר שזה מיועד וגם נעשה בו מעשה לשתי בני אדם ולכן גנאי הוא להם לעשותו נסך אך גם זה לא שייך כלל בפיסטור שעושין ביקבים כדי שיוכל להתקיים יותר.

אשר על כן נראה דמ"ש בשו"ע דמשהריתח על האש לא נאסר במגע עכו"ם מיירי דוקא בכה"ג שמראה היין נשתנה מתחת הבישול ולכן אמרנו דכיון שניכר הנכרי יודע שזה מבושל ולכן אין לחשוש למגע. אבל בכה"ג דליכא שום שינוי ואי אפשר כלל להכיר אם זה מבושל או לא מהיכ"ל לא נחשוש לנסך במגעו אפי' אם הנכרי יודע שנעשה בו פיסטור להמית את החידקים, ועיין גם בחורשי רעק"א כאן בס' קכ"ג ובאבנ"ז סי' קט"ז שכתב והעיקר נראה שגם הרא"ש סובר דמגע נכרי אוסר משום בנותיהם וטעם זה הרי שייך שפיר גם בזה"ל וגם במפוסטר, ולכן נראה אף דמעיקרא בשעה שגזרו לא רצו חכמים לגזור אלא באופן ששייך גם החשש של נסך מ"מ כשאין ניכר כלל על היין שזה מבושל אפי' אם ידוע שזה מפוסטר מסתבר דבצירוף כל הדברים שכתבנו יש לחשוש שהנכרי אוסר במגעו.

מכ"ל האמור עד כה נראה שלענין ברכת פה"ג או לענין בישול יין של שביעית מסתבר שלכו"ע יש לברך כה"ג על יין מפוסטר אפי' להסבירים שמברכים שהכל על יין מבושל, וגם מותר לכשלו בשביעית, אולם לענין מגע נכרי נראה דאין שכתב דהיתירא עדיין וגם כתב הש"ך בס' קכ"ז ס"ק ל"ג על מגע נכרי כיון שהוא רק מדרבנן יש להקל בספק, וגם אע"ג שכלל גדול הוא דאין לנו אלא מה שגזרו חז"ל ולא להוסיף על גזירתם, מ"מ מכל הלין טעמי דאמרו אינני יודע איך אפשר להקל ולסמוך על פיסטור שרק ממת את החידקים לחושבו כמבושל אע"ג שלא ניכר בו שום שינוי ולא נחסר כלל מהמדה וגם לא נשתנה כלל טעמו וריחו וכולם קורין אותו בשם יין סתם ולא יין מבושל, וגם יין כזה הרי שכיח ומצוי מאד, ולכן חושבני דיש להקפיד ולהזהר בזה ממגע נכרי, וגם מאלה שדינם כנכרי לענין זה, בין ביין ובין במיץ ענבים.

היין משתנה מאד ולכן אין דרך הנכרים לנסך יין כזה, משא"כ בפיסטור של זמנו אשר מלבד שהטעם לא משתנה בגלל זה שסגור ואין אדווה, גם עושים עוד תחבולות בחכמה שלא יהא שום שינוי בטעם היין, ושמעתי ממומחה שהמין העם אינו יכול כלל להרגיש ולהבחין שום הבדל בין מפוסטר ללא מפוסטר (*), וא"כ מנין לנו להקל גם בזה לא להזהר ממגע נכרי.

הרי הרשב"א שכתב בתשובותיו ח"ד סי' קמ"ט דמותר "אע"פ שלא נתבשל אלא מעט ובשנתמעט ממדתו" הוא עצמו כתב שם: "כל יין ששמו עליו גזרו ואסרוהו — אבל המבושל נשתנה שמו והכל קוראין אותו יין מבושל" וגם בתה"כ בית חמישי שער שלישי לאחר שהאריך להקל בשיעור בישול כתב נמי: "וחומץ ויין מבושל היינו טעמא משום שאין טעמו יין ואין שמו יין סתם ולפיכך לא גזרו בהם" ומסתבר שהמבושל היה ניכר בטעמו וריחו ומראיתו, גם במשמרת הבית כתב שם "ולא עדיף מין מבושל שאמרו שאין בו משום יין נסך מפני שנשתנה שמו וטעמו קצת", גם ראיתי בכה"ג סי' קכ"ג בהגהות ב"י אות ט"ז שכתב דמה שאמרו בירושלמי דמתוך אין בו משום יין נסך מיירי בענשה מתוך ע"י בישול ולכן לא הוצרכו הפוסקים לבארו כיון דהוי בכלל מבושל, והוא כדאמרו שהבישול מאדה ומוציא מהיין את הכוהל ולכן נעשה מתוך, גם מהמבואר בש"ס לענין הפרשת תרומה מין מבושל על שאינו מבושל וכן אם מותר לבשל יין של תרומה ושל שביעית דייא שנשתנה למעליהם וי"א לגרעיותא וגם נתמעט משותיו, מכל זה משמע שיש שינוי ניכר ביין ע"י הבישול עיין בב"ב צ"ו, ופשוט הוא לעי"ד דבבישול של פיסטור שפיר מותר לתרום מבושל על שאינו מבושל וגם מותר לבשל לתחלה בין בתרומה ובין בשביעית, כי הפיסטור הך קנטל את החידקים ותו לא מדי.

ואף שלכאורה אפשר לומר כיון דמעיקרא בשעה שגזרו על מגע עכו"ם הוציאו את המבושל מכלל הגזירה, ואע"פ שזה היה מפני שלא היה נהוג אז לבשל את היין כשהוא סגור ואילו בזמנו נשתנה הדבר, אפי"ה יכולים לומר דה"ז חשיב כאילו אנו באים מעצמנו להוסיף על גזירת חז"ל ולאסור גם מה שלא היה בכלל הגזירה, כי כך הוא הכלל דכיון שהיה מותר בשעת הגזירה תו לא הוי בכלל האיסור ואין לנו אלא מה שגזרו חכמים, ובפרט שידוע דבזה"ל אין הנכרים רגילים כלל לנסך והרמ"א כתב משום כך ביו"ד סי' קכ"ג דמגעם אוסר רק בשתייה ולא בהנאה, וקצת דוגמא לכך ממש בגמ' ב"ב ד"ט ע"א דלפיכך שריא הטמנה בשבת בסלעים לפי שאין דרכן של בני אדם להטמין בסלעים, ועיי"ש בחוש' שכתבו: "דכיון דלא שכיחא היא כלל שרי להטמין בהן דבמילתא דלא שכיחא לא גזרו בהו רבנן, וכן מנהג שלנו שאנו נוהגים להטמין בסלעים שהאש יוצא מהן", הרי חזו"ן דאין שבזמן בעלי החוש' משתנה המצב והיה שכיח להטמין בסלעים, ואולי מפני שהקדירות שלהם כבר היו יותר חזקים שלא נשתברו מהסלעים, ואפי"ה נהגו בשבת להטמין בסלעים כיון דמעיקרא בשעת הגזירה לא גזרו על אבנים עיי"ש (אף שלענ"ד הוא חרוש גדול דאע"ג שמוסיף הבול וגם שכיח ואפי"ה שרי), וגם ראיתי באבנ"ז יו"ד סי' קט"ז שהביא בזה מהאחרונים שכתבו כעיי"ז לענין שיעור גריס בכתמים דאף שבוה"ז אין

שקבלתי מכתב זה והוספתי לשאל מעור שלשה מומחים גדולים בשטח זה, ושיש מהם אמרו לי כמו שכתבנו, ובנוגע למיץ ענבים אמר לי אחד מהם שעיקר אומנתו הוא בפיסטור של מין, שאם הפיסטור נעשה כדיוק כמו שצריך, גם מומחה לא יוכל להרגיש שום הבדל בטעם, ולכן חושבני שלרנא כנים הם דברתי, כי אף אם יש קצת הבדל מ"מ לענין נ"ד אין לזה שום משמעות גם בפיסטור של יין הנעשה כאן כ"א, ואין זה כלול בדיון של מבושל הנוכר בש"ס ופוסקים.

מבואר במס' ע"ז ובשו"ע יו"ד סי' קכ"ג ס"ג י"ן מבושל שלנו שנגע בו העכו"ם מותר, ומאימתי נקרא מבושל משהריתח על האש, וכתב ע"ז הש"ך "דהיינו שיתמעט ממדתו ע"י רתיחה" וכן הוא בב"י ובביאור הגר"א וז"ל: דאף "דבשבת מ' ב' נחלקו בהפשיטתו אם זהו בישול אבל כשהריתחו לדברי הכל הוי מבושל, סה"ת והרשב"א והרא"ש ושאר פוסקים", ומשמע קצת מזה דסגי בשיעור שהיה סולדת בו דחשיב לכו"ע בישול גמור לענין שבת, וממילא גם משמע דבשיעור זה שהסיכ"ה ה"ז גם חשיב כנתמעט ממדתו וכמו"ש הש"ך, וראיתי בדר"ת אות י"ד שכתב "ועיין בכה"ג כהנה"ג בהגהות ב"י אות י"ד שכתב בשם הרא"י [הובא בשלטה"ג במס' ע"ז דף י' ע"א דפוס וילנא] דשיעור מבושל הוא כל שאין שותין אותו כיון דהיינו שנשתנה טעמו מטעם יין עיי"ש, ועיין בס' רוח חיים שהביא כן גם משאר גדולי המחברים, אולם ראיתי בשלחן גבוה שהביא מ"ש בזה הראשונים ומסיים "דבטלה דעתו של השלטה"ג אצל כל הני רבוותא וז"ל דס"ל דכל שהריתחו ע"ג האש כל שהוא קרי מבושל שאי אפשר אם לא יתמעט מעט" עכ"ל.

אולם גם ראיתי בא"י פ"ב דמס' ע"ז אות קנ"ה שכתב שצריך להתבשל "עד שנודע בכרו" שהריתח ונתבשל בישול גמור", גם המאירי במס' ע"ז דף כ"ט הביא דיש אומרים עד שיתעבה וי"א עד שיחזור לשליש וגם יש עוד ראשונים שהצרכו בישול חזק, וגם נראה לכאורה דמ"ש המאירי דסגי ברתיתח אחת משמע קצת דכוונתו לומר דסגי בתחלת רתיחה אף שעלתה רק אבעבוע אחת, כי על שיעור שהיה סולדת בו לא שייך כ"כ הלשון של רתיחה אחת, ומהו שגם הוסיף לומר שראוי להתמיר כהאומרים "עד שיתמעט בכדי הראוי לבישול" משמע דשיעור זה הוא בישול יותר חזק מרתיחה אחת, אך היות והשו"ע פסק דסגי משהריתח על האש ומהוספת הגר"א גם משמע דאין צריכים כלל שיתבשל עד שיעלה אבעבועות וכמו"ש הרשב"א "ואע"פ שלא נתבשל אלא מעט ובשנתמעט ממדתו", לכן רבים נוהגים לא לחשוש כלל למגע עכו"ם במיץ ענבים מפוסטר (אע"ג שמגע נכרי אוסר ביין מגזר כמו ביין רגיל) אשר בכדי למנוע חסיסה וגם יוכל להתקיים עושים פיסטור שמחמם את המיץ בשיעור של לא פחות משבעים מעלות צלזיוס וה"ז חשיב כהריתח על האש דמבואר כאן בשו"ע דשרי.

ברם נלענ"ד שיש לפקפק טובא בקולא זו מכמה טעמים, כי נלענ"ד דמבושל שנזכר בש"ס ובפוסקים מיירי דוקא בבישול רגיל דכמו שהתבשל מתבשל בקדירה שעל האש כך הוי מבשלים גם את היין, וידוע שתיכף עם תחלת הבישול הכוהל מיד נודף ומתאדה [גם שמעתי שאם מדליקים שם גפרור נעשה שלהבת כמו בהבערה של ספירט] וכמובן שבגלל זה טעם היין משתנה, משא"כ בזמנו הפיסטור נעשה כשהיין והמיץ הם בתוך צנורות סגורים, ולכן הן אמנם דלגבי זה, שצריכים שתחסר מהמדה שפיר מסתבר דאף שבגלל זה שהוא סגור ומסוגר לא נחסר כלום מהיין, מ"מ מבושל מיהו הוה כיון דמה שלא נחסר הוא רק מפני שזה סתום ואי אפשר כלל להיות אידוי אבל חשיב שפיר מבושל, אבל מ"מ נראה כיון שאם נחסר מהמדה והכוהל יצא מהיין והתאדה הרי ידוע שטעם

(*) קבלתי תגובה לזכרים אלה מרב חשוב באר"ב חז"ל: בהיותי במדינת צפת וספרו בער ייצור יין כשר נוכחתי לדעת אשר שם אין מניחים לפסטר את היין, יין אשר חמום הפיסטור אף לרגע מפסיד את טעם וריח המשובח ביין מטבעו עיי"ה הפיסטור אותו טעם וריח הטבעי נפגם ונאבד, ועי"כ נקרא יין מבושל, והרגיל בין טבעי יוגיש תיכף את הבישול, ועי"כ האומנים בתעשי' של יין אינם מרשים בשום אופן לפסטר את יינם, כי בזה טעם יינם נפגם, ובמדינות אלו אין נוהגים כלל לפסטר את היין וזולת יין כשר הנעשה למשלוח לאר"ב וכמובן עכ"ל, לאחר

בדרכי
תשובהאחד
ידוע

ידוע

תשובות

חלק ב - הלכות יין נכף

והנהגות

ולא נחסר בטעמו וריחו ונקרא יין סתם ולא מבושל, ויש ליהור בו משום יין נכרי (ובדין אף שערב לשותה, יין מבושל משונה משאר יינות בטעם וריח ויכיר שזהו מין ולא יין).

אמנם לע"ד תלוי למה יין מבושל אין בו משום יין נכרי. אם הטעם כהרא"ש דלא שכיח ולא מצוי, היינו טעמא שנשתנה בבישול, ולא נקרא יין סתם ולא שכיח, ולכן לא גזרו בו, ולדין הלווא שכיח ומצוי ואסור, ואף שמעיקרא לא גזרו במבושל, להאי סברא היינו כשניכר דשאני דלא נהגו להשתחו, אבל במפוסטר שלא נשתנה כ"כ גזרו, וכה"ג לא מיייר חז"ל, אבל לשיטת הרמב"ם דהטעם משום דאין מנסכים ביין מבושל, שמחפשים יין מוכתר לניסוך, גם היום אף שיין מפוסטר ראוי לשתייה, עדיין לא נקרא יין מוכתר, ומסביר לא מנסכים בו, ולכן נשאר ההיתר גם בזמנינו, (והאמת שגם לרא"ש ניכר היטב בטעמו שאינו כיון ממש וכמ"ש לעיל), ומעיקר הדין נראה להקל במפוסטר בזה"ל, שאפילו בספק מיקל הש"ך (קכ"ד ס"ק כ"ג), ויש לצדד עוד שדעת הרמב"ם (פרק י"א ה"ה) דמאכלות אסורות שאפילו במשהו דבש בחבית אינו ראוי למזבח, ואין דין ניסוך, והוא הדין לנידון דין אינו ראוי למזבח דפוגם עכ"פ במבושל, אבל למעשה כבר פירש ברמ"ז בשו"ת (מ"ט) שאלו ידעו הקדמונים מחומר אסור סתם יינם וכמבואר בזה"ל פרשה שמיני היו מחמירים גם בזה"ל מאד, וכן מפורש בחכ"א כלל ע"ה סיף א' שאין לו חלק לעולם הבא, ולכן נראה שיש מקום להחמיר לעצמו במפוסטר בזה"ל בנכרי, (ובמבושל ממש עד שמעלה אבעבועות עדיף שאין לחשוש, שמשנתה בכך מין ולא גזרו בו) אבל במחלל שבת בפרהסיא בזמנינו כשהם כתינוק שנשבה שיש מפקקים בעיקר הדין פוסל במגעו יין שאינם מתחצפים בזמנם במחלל שבת בפרהסיא, רק ההשגחה נסתרת, והם לא חוננו וכאנוסים, אף שביארנו במק"א שאין לסמוך ע"ז ח"ו, ואדרבה הם מסוכנים ע"י קירוב יותר ללמוד מדרשם, מ"מ המיקל במפוסטר לא להקפיד בדריבד לאסור במחלל שבת כשנגע ביין שלנו לכאורה יש לו על מה לסמוך.

ויש נוהגין לא להניח עכ"ס אפילו להסתכל ביין לקידוש אף שאינו נוגע כלל וכמבואר בשל"ה, ויש להסתפק אם ראית מחלל שבת בפרהסיא שניצוץ אלקי בקרבו וקידושו קידושין וצריך נטילה כל בורק כשנשמתו חוזר אם ראייתו פוגם, ומיהו עיין ביכ"פ החיים" סימן ד' ס"ק פ"א שמביא שאם נוגע במומר בחייו כמה וצריך נטילה ודבריו צ"ב (ואנו לא חוששין לזה במחללי שבת כינינו שרובם הוטעו ולא זכו להתחנך באור ה').

ואני גם מסופק אם חומרא זאת לא לתת לעכ"ס להסתכל גם ביין מבושל שמקדש עלה (מין ענבים) שע"פ סוד הוא מעין יין המשומר, וא"כ יין מבושל אף דמועיל לקידוש עדיף משאר משקין. אפשר שאין לדקדק בראייה אלא ביין ממש ונכלע"ד עיקר, אף שדברים אלו מנסתרות ה' ולא אוכל לקבוע בזה מיד.

תשובות והנהגות - חלק א

סימן תעג

שאלה: האם מותר לשלוח בקבוק יין במתנה למחלל שבת אף שנוגע ביין ומכשילו ביין נכף.

מסביר נראה שאין בזה אסור, שחז"ל גזרו עלינו לא לשותה יין מפני מגע עכ"ס מפני שמנסכים לע"ז או מפני בנותיהן, ובה"ז אין חשש לניסוך ומותר בהנאה וכמבואר בפוסקים שאין העכ"ס כינינו מנסכים, ודינם כישמעאלים ומ"מ אסור בעכ"ס בשתייה מפני איסור בנותיהן, דשייך גם בעכ"ס שאינו עובר ע"ז ולכן יינו אסור בשתייה, ומ"מ שלא במקום הפסד אסרינו גם בהנאה וע"כ ברמ"א בסי' קכ"ג ובש"ך שם.

אמנם נראה שחלוי בטעם פסול מחלל שבת בפרהסיא כעכ"ס, שאם עשו אותו כעכ"ס בגדר קנס שידעו חומר האסור, כשהוא בגדר אנוס כמו בזמנינו שלא קיבל חינוך לחורה, או סביבתו מקלקל, אינו ראוי לקנסו במחלל שבת בפרהסיא, אבל אם הוא כעכ"ס, ונאסר פתו ויינו ככדי שנתרחק ממנו, אפילו הוא לא אשם, טוף כל טוף ע"י הקירוב עמו מתרחקים מדרך התורה והמצות, שהוא אינו שומרם, ואדרבה בו ראוי לגזור יותר שהוא כעכ"ס, ממי שעובר במרד ובמעל, כיון שמעטף בטלית שהוא אנוס ומדמין לקרבו נאחזים בדרכיו ומסוכן יותר, משא"כ במחלל שבת בפרהסיא ר"ל במרד ובמעל בלאו הכי לא מתקברים לו כ"כ, והגויירה לא שייך בו כמו באנוס שעלולים יותר ליכשל ללמוד ממעשיו, ואם כן יש סברא שבזמנינו שכאנוסים ראוי לגזור עליהם טפי.

והגם שהמקור להקל כשמתבייש בפני אדם גדול, הוא מדינא דמחלל שבת לענין עירובי חצירות ושם מפורש הטעם דגזרו במחלל שבת דאסור הוא משום שלא ידור עמו בחצר שלא ילמד ממעשיו ומ"מ הקילו במתבייש מאדם גדול, משמע בדוח אין חשש שילמוד ממעשיו, ונראה דיש לחלק לענין לדור בחצר דהוא הרחקה הקילו כמי שמתבייש מאדם גדול, דחשיב נקלה שומר שבת (דשו"מ) כשמתבייש מחשיבות ח"ח) ונכלל בעירובי חצירות, ולא גזרו בו הרחקה מלדור עמו בחצר שיפסול העירובי חצירות, אבל יינם דמביא קירוב ברשע המחלל שבת בפרהסיא אף שמתבייש מאדם גדול ואז אינו מחלל מ"מ כיון שמחלל בפרהסיא שגאורו כעכ"ס להתרחק ממנו, ואף דבספר ת"ח צידד להקל דע"י שמתבייש מאדם גדול לא חשיב בפרהסיא מ"מ למעשה אפשר דגם איהו מורה בזה דאין להקל וחשיב בפרהסיא, וע"כ כשר"ת מנחת אלעזר ח"ג, ע"ב.

ולפי זה כיון דדורש האסור בסתם יינם משום בנותיהם, והיינו הקירוב זה לזה עד שמגיעים אפילו לחיתון, שייך גם בתינוק שנשבה שהקירוב מסוכן, ואף שלא מתכוון לקלקל, עצם הקירוב זה לזה מקלקל וראוי לגזור. ומעתה פת של ישראל מומר יינו, ראוי לגזור עליהם, ולא נוכל להקל שהם היום כתינוק שנשבה שגם בהם ראוי לגזור לא לאלול זה עם זה שהקירוב מסוכן, ותחמוץ דברי האחרונים שהקילו בזה.

ולפי דרכי קשה להקל בזה"ל במחלל שבת כינינו שהם כאנוסים, ואדרבה בזה ראוי להחמיר יותר שעלולים לטעות להתערב וללמוד מהם, וכמוזמני שכן המנהג פשוט לאסור אם נגע מחלל שבת בפרהסיא ונהגין מאד מנגיעתו (אף שכמה מהאחרונים צידדו להקל בזה"ל כדריבד היינו בנגיעה ביין שלנו שהאסור רק מחשש ע"ז דעתם כדריבד להקל בו, אבל משלו ראוי להחמיר שהאסור משום בנותיהם והיינו ההתקרבות עמהם ושייך אפילו הוא כאנוס וכמ"ש (ולשיטת האבני נור בחשובות חלק יור"ד הל' פת עכ"ס) שייך גזירה משום בנותיהם גם במחלל שבת ע"ש.

סימן תא

שאלה: מגע נכרי או מחלל שבת ביין מפוסטר.

בע"ז (ל) ובש"ע קכ"ג (ס"ק ג') מפורש שבהרתיח היין שוב אין דין יין עכ"ס, וע"כ ביאור הגר"א ס"ק ד' דמשמע שאם יד סולדת בו מותר, ודלא כשי"ר שצריך להרתיח עד שמתמעט מדרתו, ולפי זה במין ענבים שלנו שנעשה בבישול, אפילו רק שבצים מעלות אין בו דין יין עכ"ס.

אמנם בראשונים נראה שצריך שבכישול נשתנה טעמו וריחו, וכן מפורש בתה"ב (בית חמישי שער שלישי) שמבושל היינו טעמא שאין טעמו יין ואין שמו יין, וכן במשמרת הבית שם פירש ביין מבושל שנשתנה שמו וטעמו קצת, וכן מפורש במאירי ע"ז (ל) שהגוי מכיר שינוי ריחו ולכן אינו מנסך, וזהו מה שמפשיט ב"דרכי תשובה" שם בשם ספר ערך השלח הספידר דין מבושל דמותר היינו אם הגוי ידע שהוא מבושל, ולדברינו היינו מפני שניכר בו בטעמו ומראיתו.

ומטעם זה גופא העלה בספר "מנחת שלמה" (מהגרש"ז אויערבך שליט"א) להחמיר למעשה ביין מפוסטר שיעקר הבישול רק להמית החיידקים ולא ניכר שום שנוי

סימן שצט

שאלה: סוחר יהלומים יושב במסעדה עם עכ"ס אם מותר לו להציע לגוי יין יקר שהוא סתם יינם.

השאלה שסתם יינם אסור בהנאה, ואף שיש להקל בזה"ז שעכ"ס לא מנסכים, ולכן אין אסור בהנאה בסתם יינם וכמבואר ברמ"א יור"ד ר"ס קכ"ג, ההיתר רק בשעת הרחק ע"ש ובביאור הגר"א ובחכמ"א, ולכן שואל אם מותר לכתחילה, או יציע יין שרף דוקא שאין בו חשש נכ"ר.

ובנידון דידן כיון שפורע לאחר שתייה ולא הקדים מותר וכמבואר בש"ע קל"ב (ס"ק ד') דהקונה עבור פועליו מותר ע"ש בש"ך ופרי"ח עוד, ומיהו אני נכון בדיון זה, שכל כוונתו להשקותו יין שימצא חן בעיניו שיקר אצלו, ולכן מוציא עליו הוצאות ומכבדו, ובחוס' פסחים כב: (ד"ה ואבר) מפורש שאפילו החזקת טובה אסור באסור הנאה, וכאן היהודי נהנה שגוי מחזיק לו טובה שמסר לו לשותה יין יקר, ואם סתם יינם אסור בהנאה ראוי לאסור, ובש"ע מתיר בפועלים דוקא, שאינו מתכוון כ"כ להחזיק טובה מהם רק שנותן להם אוכל, אבל כאן כל כוונתו שיחזיקו טובה ממנו (מה"ן נסך המשוכה), ראוי לאסור אם סתם יינם אסור בהנאה שנהנה בהחזקת טובה, ובסתם יינם גם כן קיימא לן לכתחילה שאסור בהנאה להרכיב פוסקים וכמ"ש.

ונראה שאם הגוי מזמין יין מותר ליהודי לשלם, וגם מותר ליהודי לומר חומין מה שאתה רוצה ואוהב. על חשבוניו, ומזמין יין נסך והיהודי משלם, אבל לכתחילה שיהודי יזמין יין יקר להתכבד כדאי להחמיר אם אפשר, משא"כ במקום סתם ששייך לפעודה, דומה לפועלים שמשלם אחר כך, אבל לצורך גדול קיימא לן שייך נסך דסתם יינם בזה"ז מותר בהנאה ולכן בכל אופן מותר.

סימן ת

שאלה: מחלל שבת בפרהסיא אם אסור יין.

בכ"י יור"ד קי"ט מכאי דעת הרשב"א שרינו כנכרי לאסור יינו, אבל בהנהגות חתם סופר ליר"ד (לוגדון תש"ט) מצדד בנגיעת מחלל שבת בפרהסיא אף שדינו כעכ"ס לא נעשה כעובד ע"ז, ולשתייה לא נאסר שאין כאן גזירת בנותיהן שבתו מותרת.

(דאף) דהרשב"א אסור בנגיעת מחלל שבת, מ"מ הרשב"א לשיטתו אסור בסתם יינם בהנאה משום חומרא דע"ז, וכן דעת הריב"ש, אבל הרמ"א והסכמת רוב הפוסקים הוא וסתם יינם כעכ"ס שבזמנינו מותר בהנאה, והא דאסור בשתייה הוא משום עוד גזירה שגזרו בסתם יינם משום בנותיהם, ומשו"ה לא נאסר בהנאה, וא"כ במחלל שבת דבתו מותרת מצדד הח"ס להקל ועיין בארוכה בחכמ"א בנשמת אדם כלל ס"ט דהאריך בזה ושם מפרש שיש שני גזירות בסתם יינם ודלהרשב"א אסור בהנאה יעושה"ה, מ"מ אינו מוכרע, דאפשר דרק לענין הנאה לא מחמירים כהרשב"א, אבל בנוגע לשתייה מחמירים כהרשב"א והא מחמירין אף לחיבי שני חותמות מחשש נגיעה, וא"כ לענין שתייה, מחלל שבת כעכ"ס לאסור בשתייה וכמבואר בש"ך בנקודה"ה דהביא דברי הרשב"א (לרינא).

אמנם נראה שמחלל שבת בפרהסיא בזמנינו חמור מעכ"ס סתם שחז"ל פירשו במחללי שבת שהם כעובד ע"ז, ועכ"ס שבינינו אינם עובדי ע"ז, וחז"ל פסקו במחללי שבת בפרהסיא שדינם כעובד ע"ז ממש שחמור יותר, ולא נמצאים בסביבותינו עובדי ע"ז כאן היום, וע"כ דינו חמור מאד שמחלל שבת בפרהסיא דוקא הוא כעובד ע"ז ממש. **ומאידך** גיטא מחלל שבת כעכ"ס רק בפרהסיא, והיינו שמחצץ ומחלל שבת בפני עצמה שומרי שבת, ויש לומר שהאחרונים וכן במ"ב (שפ"ה) הלווא מקילין אפילו אם מתבייש בפני אדם גדול לבד לחלל שבת, אין דינו כמחלל שבת בפרהסיא לעירוב, והוא הדין וכ"ש כשרואה ציבור שומרי שבת נוסע לצד אחר, שוב אין דינו כמחלל שבת, ורק בארץ ישראל נמצא היום מיעוט שמתחצפים לנסוע במקומות חרדים שלא איכפת להו כלל, אבל כאן רובם משתדלים לא לנסוע ויקיפו דרך אחר אם לפניהם קבוצת חרדים, ולכן קשה להגדירים כחצופים ודינם כעכ"ס.

סוף דבר במחללי שבת בזמנינו יש להוסיף עוד סניף
שלא נתחנכו כראוי, ולכן אין יינם אסור בשתייה
ויכמובאר בבנין ציון ובכמה אחרונים שנקטו כן לדינא,
לכן נראה להחיר לשלוח לו בקבוק יין במקום צורך
ורקא, ואין לחשוש שבמגעו יאסור עליו היין כדין יין
ספק ועובר כלפני עור מהטעמים שהבאנו. (אבל
לכתחילה חוששין לאסור בהנאה גם היין של עכו"ם
שבזמנינו כמבאר ברמ"א ר"ס קכ"ג, וכשאין צורך
גדול גם במחללי שבת כפרהסיא ראוי להחמיר).

ועיין במכתבים בס"ס מועדים חומים (ח"ט סימן מ"ו) אריכות במכתבו של מרן הגאון רבי יעקב קקייבסקי וצ"ל בגוף זה, ומראה מקום מחולין (פ"ו) שרבי מסר יין. לצדוקי לכרך ברהמ"ז ומוכח דמותו ליתן למחלל שבת יין, ודוחה דיש אומרים שצדוקי ליתא כעבור ע"ז ולא העלה דבר ברור, וכמדומני שנהגה דמותו ואין לפני עור, ולכן שולחים להם יין בפורים כשצריכים לשלוח משום דרכי שלום, ובספ"ק אם יכשל אין אסור לפני עור, (וכמבואר בריטב"א ע"ז (ט"ז):), ושם סג. ובתרה"ד סי' רצ"ט, ובשו"ת פני יוד"ו סי' ג', ובתבואות סור סי' ט"ז ס"ק כ"ג ועי' בארוך בפתח הדבר ח"ג סי' ש"ז אות ג' ובש"י חמד מערכתו י' כלל כ"ו), וצ"ע שבקדושתו ל"ב ע"א אמרנו ודלמא רתח וקבער על לפני עור משמע

וכשם שגזרו טומאה בעם הארץ שפוטל טהרות במגעו, ולא מצינו מעולם שאסור לתת או להאכיל בביתו אפילו תרומה לע"ה, רק מעיקרא גזרו

77

דבר
אחר

יא תינוק שנשבה
 תינוק שנשבה בין הגויים, אפילו עובד ע"ז או שמחלל שבת בפרהסיא, אינו אוסר
 היין במגעו אפילו בשתייה. אמנם קשה לקבוע גדר ברור כזה, אם נחשב כתינוק
 שנשבה או כמחלל שבת בפרהסיא.

סתם יינם של גויים שעובדים ע"ז ממש אסור בהנאה^ב וכן הדין למגעם ביין שלנו, ואפילו נגיעה ע"י דבר אחר בכוונה אוסר היין בהנאה.

נחלקו הפוסקים בדין יין של נוצרים בזמן הזה, לדעת השו"ע, סתם יינם של נוצרים אפילו בזה"ז, אסור בהנאה, וכן הדין למגעם ביין שלנו, וכן מגעם ע"י דבר אחר ככוונה אוסר בהנאה. ולדעת הרמ"א, שבזמן הזה אינו שכיח שהנוצרים מנסים לעז"ז, סתם יינם אינו אסור אלא בשתייה ומותר בהנאה במקום הפסד מועט, וכן מגעם ביין שלנו אינו אסור אלא בשתייה ומותר בהנאה במקום הפסד מועט, ומגעם ע"י דבר אחר אפילו ככוונה מותר בשתייה במקום הפסד מועט.

ל. כעין זה פסק הרמ"א ס' קכ"ד ס' ט' לגבי האנוסים, ועיי' בהגר"א שם ס' ק"י שכתב דאע"ג דעובדים ע"ז בפרהסיא כיון שמראה הן עושין ישראלים הן.
ועיין בשו"ת בנין ציון החדשות סימן כ"ג

יב. כ"כ החזון א"ס מ"ט ס"ז. ובענין כחו עיין בפרק ה' הלכה א'. ובענין ניצוץ עיין בפרק ה' הלכה ז'. ג. בן איש חי שיש פרשת בלק הלכה ג'.

ד. שרש"ס ק"ב ס"א שלא חילק בין זמן מוסף לחז"ן וע"ן
בבאור הגר"א ס"ק י' שכתב בשבועה השמיט הש"ע
לגמרא דבריהם המותרים ודל' דאטלו בבז"ז א"ה אסור
לכאור, ובאמ"ן חז"ן שישת הרמב"ם מאמ"ס פ"א ס' א'
ו' שכתב שנוצרים אסורים י"ן כהנאה חז"ן הבית יוסף סימן
ק"ב דנראה שדעת הרמב"ם שלא לחילק בין ימים שבסוכה
ליום שבו נשבעו בשם בשר י"א מהלכות מאכלות אסורות
(ל"ג) כל גז' שאינו עובד י"ז יתכן אלו המאכלות אסורים י"ן
אסור בשמייה ומותר כהנאה וכן חז"ן כל הגאונים אבל
הנוצרים עורב"י ע"ה וחס"ם ג"מ אסור בהנאה ע"כ
ומרתם אלו חילק משום דלא מפליגי בין זמן לזמן כל'
ע"כ.

ה. עיין שער המלך מאנ"א פ' י"א ה"ז שכתב לפרש דעת הרמ"א שורא' שגם לדעתו הנוצרים כוה"ז עובדים ע"ז הם כמ"ש הרמב"ם הג"ל אלא כיון שהיום אינם מנסכים לכן התיירו בהנאה שלא כהמהר"ש"ס פ' י"א שמשמע מדבריו שהנוצרים אינם עובדים ע"ז כוה"ז וזה לא יתכן דעיי'ן

חלק ב - יו"ד

לתועלת הרבים מצאתי לנכון לכתוב בע"ה מספר ציורים שנוגע להלכות יין נסך. ידוע שישנה תועלת גדולה בכתיבת דוגמאות מצויות, בכתיבת "ראה מעשה ונזכר הלכה", כדי שמי שלא שם לב שיש איסור באופנים הללו, ילך לחכם וישאל. וכוונתי שפרטים אלו יעירו ויעוררו על הכלל כולו, להזהר בכל מקרה שיש בו חשש איסור יין נסך.

א. עזרת בית

בהרבה בתים היום אפילו בארץ ישראל יש עוזרות בית גויות, וכל אחד צריך להזהר שלא להשאיר העוזרת בית בביתו לבדה, אם יש שם בקבוק יין שאינו חתום חותם בתוך חותם^א, שהרי יש לחוש שמא תיגע ביין כדי לשותותו או משום סיבה אחרת.^ב

ולכן הוצא מביתו ומשאיר את העוזרת לבדה, צריך להזהר לחתום כל בקבוקי יין בחותם בתוך חותם [דיני חתימת היין נתבאר לעיל בפרק י"א] אבל בדיעבד אם יצא ולא חתם דינו כדלהלן, אם לא הודיעה שיוצא "לזמן מסוים" שאז יש לחוש שתיגע ביין, רק אמר שמתכוון "לחזור מיד"^ג וכדומה, וגם לא סגרה הדלת במנעול, וגם יכול לחזור פתאום לביתו בלי שתראה אותו או היין מותר, אבל אם הודיע לה שמפליג לזמן מסוים או שנודע שנעלה הדלת במנעול או שלא יכול לחזור פתאום לביתו בלי שתראה אותו היין אסור.^ד וכ"ז אם נשארה לבדה בבית, אבל אם נשארה שם אחד מבני הבית, אפילו אם הוא קטן או קטנה, היין מותר ובלבד שהגיע לגיל תשע, ואם הוא חריף מספיק שיהיה בן ששה.

ואם העוזרת בית היא ישמעאלית עיין בפרק י"ג הלכה ב'.

ב. פתיחת דלת המקרה

עוזרת בית גויה שפתחה את דלת המקרה, והיה בדלת בקבוק של יין פתוח, וע"י פתיחת המקרה היין נתגרר, היין מותר אפילו בשתייה.^ה

ג. מלצר שנגע ביין ע"י כפפות

יש מקומות שנוהגים להשתמש במלצר גוי למוזג יין אם הוא לבוש בכפפות, וצריך לבטל מנהג גרוע זה, שאין בזה שום היתר, שהרי גוי שנוגע ביין ע"י כפפות היין נאסר.^ו

ד. מלצר גוי

בהרבה שמחות משתמשים במלצרים גויים, וצריך בעל השמחה להזהר בכמה דברים.

אם המלצר הגוי לקח בקבוק יין סגור אפילו אם נגרר, היין מותר אפילו בשתייה.^ז ואם הבקבוק היה פתוח, אפילו אם הגביהו או העבירו אותו ממקום למקום, כל זמן שלא נדנד את הבקבוק, היין מותר בשתייה,^ח אבל אם נדנד אותו היין נאסר.^ט ואם נדנד הבקבוק בלי להגביהו, לדעת השו"ע היין נאסר אפילו בהנאה ולדעת הרמ"א בומן הזה שהנוצרים אינם רגילים לנסך, היין מותר בשתייה במקום הפסד. ואם נגע ביין עצמו, היין נאסר לכל הדעות לשו"ע בהנאה, לרמ"א בזמן הזה מותר בהנאה במקום הפסד.

וכמו כן אם לקח כוס מלא יין מעל השולחן, והביא אותו למטבח, כל זמן שלא נדנד את הכוס, היין מותר אפילו בשתייה, ובלבד שלא יגע ביין שבתוך הכוס.^י

ה. הזמנת גוי או מחל"ע שבת בביתו

מי שיש לו אורח גוי מוזמן בביתו, צריך לזהר שלא יגע ביין, ואם נגע בבקבוק ולא ביין דינו כנ"ל בהלכה ד'.

אם נשאר בכוס מין ששתה, ומוזג לו הישראל מהבקבוק, כל היין שנשאר בבקבוק נאסר לדעת השו"ע, ולדעת הרמ"א בזה"ז שאין הנוצרים רגילים לנסך, אם יש ס' ביין ההיתר נגד היין המונה בכוס, היין מותר בשתייה.^{יא} ואם הוא מחלל שבת בפרהסיא דינו מבואר לעיל בפרק ב' הלכה ו'.

א. מה שכתבו צדיקי חותם בתוך חותם חייב למחילה

אבל בדיעבד אם חתם רק בחותם אחד לדעת השו"ע היין מותר בהנאה, ולדעת הרמ"א מותר אפילו בשתייה. עיין באריכות בפרק י"א. ודע שחזן המאסיר של סתם יינם יש לזהר גם משום כישול גוי וכדומה.

ב. דע שמה שכתבו שחושש הוא שמא תיגע ביין להנאתה היינו אליבא דהרמ"א אבל לדעת השו"ע אסור בכל גווני דמשום חובה ניסוח חיישין שנתקן.

ג. וראה פשוט דכ"ש אם לא אמר כלום שמותר.

ד. עיין באריכות בפרק י"ג.

ה. עיין בדיון זה בפרק י"ג הלכה ו'. עיין הלכה ה' אם

ו. דחשיב כח"צ נגיעה ע"י ד"א שלא ככוונת מנע ולא ככוונת יין, והתכן שלא נחשב אפילו מנע ע"י ד"א וצ"ע.

ז. שרי ספרי האורח חלק א' [קנן] כללי יין נסך לרבי אהרן

הלוי ז"ל שכתב שאם נגע בו שלא ככוונתו, אם רבו זה

שנע בו הוא דור המטלטל ודרך נגיעה כבד אסור בשתייה

ומותר בהנאה, ואם רבו זה שנע בו הוא דבר גרול שאינו

מטלטל, ואינו דרך נגיעה כבד, כגון קורה גדולה שהיה

מתנעק בה, ונגע בראשה ביין שלא ככוונת מותר אפילו

בשתייה.

ח. עיין בפרק י"ב הערה סב.

י. עיין פרק י"ג הלכה ג'.

ו. ענבים הנמצאים בתוך קופסאות

ענבים הנמצאים בתוך קופסאות שימורים עם כמה מיני פירות, מותרים באכילה, שנחשב כענבים בלא המשכה, ולא נאסר במגע גוי, אפילו נמצא עליהם מין י.

ז. קניית ענבים מגוי

וכמו כן מותר לקנות ענבים מגוי אפילו אם הם לחים עד שמנטפים מהמין שלהם.

ח. תעשיית מזון בימינו

כל המוצרים שיש לחוש שנתערב בהם יין אסור או חומץ של סתם יינם, אסורים באכילה או בשתייה י. ודע שבתעשיית מזון בימינו, מצוי הרבה שמערכבים אלקהול של סתם יינם, ולכן צריך לברר כל דבר לפני הקנהה.

ט. קיבץ סתם יינם במתנה

אם יהודי קיבל מגוי במתנה בקבוק יין מסתם יינם, לדעת השו"ע אסור ליהנות מיין זה שסתם יינם אסור בהנאה, לכן אסור אפילו לתת אותו מתנה לגוי אפילו אינו מכיר, ואין לו תקנה אלא לאבדו מהעולם י. ולדעת הרמ"א שסתם יינם מותר בהנאה בזה"ז, יכול מעיקר הדין לתת אותו מתנה לגוי י או אפילו למוכרו לו י, וטוב להחמיר י.

וכ"ז בסתם יינם של נוצרים, אבל סתם יינם של ישמעאלים או מי שאינו עובד ע"ז או של ישראל שמחלל שבת בפרהסיא, מותר לכל הדעות ליהנות ממנו או לתת אותו מתנה לגוי י.

י. סחורה בסתם יינם

לענין אם מותר לעשות מקח וממכר בסתם יינם עיין לעיל בפרק י"ב הלכה כ"ב. ועיין שם בהלכה ל"ג אם מותר להיות סרסור בסתם יינם.

יא. לקדש ע"י סתם יינם

אין מקום להקל לקדש או להבדיל על סתם יינם, אפילו במקום שלא מצוי יין כשר י.

יב. יין שמוספים בו סוכר

אין מקום להקל בנגיעת גוי ביין שמוספים בו סוכר או אלקהול וכדומה שהרי עדיין שמו עליו יא.

יג. חומץ תעשייתי

חומץ תעשייתי שמוסיפים חומרים כימיים אפילו אינו מבעבע, דינו כחומץ גמור, ואינו נאסר במגע גוי יב.

יד. למכור יין מחל"ע שבת

מותר למכור יין למחלל שבת, וכן מותר לתת לו יין במתנה ואין בכך משום איסור של לפני עור לא תתן מכשול יג.

יח. רמ"א ס' קכ"ג שסיים וטוב להחמיר.

יט. עיין בפרק ב' הלכה ו' והלכה ז'.

כ. עיין בפרק י"ב הלכה ד'.

כא. עיין פרק א' הלכה ח'.

כב. עיין פרק א' הלכה י"ז.

כג. עיין בשו"ת חלקת יעקב י"ד סימן מ"ט שדן שם כמה

שנהגו ליתן לחתן ולכלה חתת התופה מוס של ברכה,

וא"כ כשתחתן והכלה הם מחללי שבת בפרהסיא תאין

מותר ליתן להם לשותה הא בשתייתו נעשה י"ז וא"כ יש

לפ"ע ושהיה יין הנאסר. וכן האין מותר ליתן מין הזה

אח"כ להכלה, וע"י קומץ למנחה מניח מצוה ר"ב שהוכיח

מתוס' ע"י דמכשול באסור דרבנן עובר בלפ"ע מראויותא

ולא גרע ממכשולו באבן, וע"י כ"כ אריח ס' ס"ה, ולא

ראיתי נזהר בזה לקדש על השכר או ליתן לשותה לאחר

והלא הרי המסור עובר בלפ"ע. וכן ל"ע האין בכלל מותר

למכור יין כשר לישראל מח"ש הלא הוא אסור והמכור

עובר בלפ"ע, וג"כ לא ראיתי נזהרין.

הנה לפי דברי הש"ך ביו"ד ס' קנ"א רבבומר אי קאי

בחד עיכור ונהרא לא שייך ספיצ י"ד עובר עבירה ורק

בישראל אסור אין כחד עיכור משום דמצותן להפריש, ולא

במזמור, וע"י במג"א ס' ש"מ, ובאמת בע"ז נ"ה גבי אין

דורקין נשבע להו"י ראסור לסייע י"ד עובר עבירה, רק

דילי דהש"ך מחר רק במזמור נזכר דריתו עכורים, ובאכני

נזר י"ד קכ"ז הסביר הענין משום דאפריש מאטרא הוא

מספס ערבות כמבואר בריטבי"א ע"ז ר' וערבות נלמד

כשבעות ל"ט מוכשלו איש באחיו ומזמור מותר להלוותו

ברכות והאמת במב"כ דלא הרי אחיו ויכין דערבות נלמד

ג"כ מאחיו ממילא מוכר אינו בכלל ערבות, ואף שהשוכה

אחת תצוה וקשה לומר על אנשים שהם מחללי שבת

שיאנם בכלל ערבות כיון דהפסוק יוכשלו איש באחיו

שממנו נלמד ערבות נאמר לאחר הפסוקים יא"א

תשמעו לי וגו' עד להפסוק את בייחתי וע"י מסיים וכשלו

איש באחיו, ודע יבד דכל הפסוק אצ"פ שיצא מוציא הוא

מטעם ערבות ולא מצונו בהפסוקים שבאנשים כאלו לא שייך דין זה, ונפ"מ לענין שופר ומגילה וכיו"ב, יהיה אין שיהי, יש לנו פסק מבורר מהש"ך רבבומר לא שייך מסייע י"ד עובר עבירה, וע"י דג"מ שם שהבין דברי הש"ך דגם בשאר עבירות כשעושה כמזיד לא שייך מסייע, ולדיו"ד באמת קשה הא דאין דורקין בע"ז נ"ה הנ"ל דמשמע ראסור לסייע, וא"כ לשיטת הש"ך הנ"ל יש היתר למכור להם יין כשר אף על גב דבשתייתו נאסר, כיון דלפ"ע לא שייך דין זה מצוי ורק משום מסייע רבבומר לא שייך מסייע. ושמחתו לראות שאלה זו מפורש במנחת פנים ה"י קנ"א להגאון מטאנא, והאריך שם להחיר, וע"י בזה כבי"ש אריח ס' ל"ח וב"כ אריח ס' כ"ט. אכן בהם דואו רק לענין מסייע יש לספק על הש"ך להחיר. ולפ"ע יש עוד היתר, דאיהו חשש מסייע י"ד עבירה אינא, אדרבה לא יא נמכור לו יין כשר י"ל אצל עכורים לקנות יין שהוא דאי אסור וכשתוא נותן פתח ביוקר אצל ישראל, וכדוע שייך כשר ביוקר, אדרבה הוא חושש לעשות מצוה, ובפרט לשיטת החת"ס רי"ן מומר, דלא שייך לא חתנת ולא ניסוך, אורו רק משום קנסא והאין יקנסוהו כשהוא רוצה לוותר פמנו בכדי שיהי לו יין ישראל ולא של עכורים, ואף שנאסר אח"כ בידו אבל אין עכ"פ אין אנו מסייעין לו לעבירה, דאי דמותר למכור, ומכ"כ סבא זו ממש במחציה"ש ס' קס"ג בהנחת דברי מג"א שם.

ועוד נכתב בדפוס שאנו עוסקים בעצמנו לסדר לו קידושין, זאת אומרת דחיתון מותר בהם וגם מצוה דהא אנו מביכים ברכת חתנים וברכת אירוסין ושאר ברכות השייכים לנישואין, אי"כ אין לאסור בשעה זו מגעו משום איסור חיתון דהוי כחרי חומרי דמזוני אהרדי, ועוד יש לומר כשעומד חתן התופה וטורד טורדא דמצוה ערוך טפי מברדו ביד דמותר אף בעכורים כמבואר בסיומן קכ"ז משום דבאלכאוו הוא עוסק, מכש"כ הבא דבמצוה הוא עוסק עי"ש עור.

האיסור

לח. יין שניסכוהו לעבודה זרה, אסור מן התורה בשתייה ובהנאה, כדון "תקורב עבודה זרה" (יט), ומגירת חכמים, שלא לשותה ולא ליהנות מכל יין של גוי, אף שלא ידוע שהוקרב לעבודה זרה, והוא הנקרא "סתם יינם", ובכלל הגויה, יין של ישראל שנגע בו גוי (נח).

איסור זה חמור ביותר, ונודע בכל מקום ובכל זמן (נח).
הערה: שתיית סתם יינם לצורך רפואה — להלן פרק כא סעיף סד.

טל. אין מנסכים, כיום, יין לעבודה זרה, על כן נחלקו הדעות, האם נאסר יין במגע גוי אף בהנאה (ק), ובהפסד מרובה, יש לסמוך על המתירים (קא).
כמו כן, ישמעאלים שאינם עובדי עבודה זרה, אין מגעם אסור את היין אלא בשתייה בלבד, ובנגיעה בלא כוונה — מותר אף בשתייה (קב), גויים שדרכם לעבוד שתי וערב — אסורים במגעם את היין אף בהנאה (קג).

מ. מגע גוי קטן אפילו בן יומו אסור את היין בשתייה, אבל קטן שעדיין אינו מבין עבודה זרה מה היא, אינו אסור בהנאה (קד). כמו כן, יין שנגע בו קראי — אינו נאסר (קה).
ספק "סתם יינם" ומגעם של ישמעאלים — מותר אפילו בשתייה (קי).

מא. הנכשל ושתה יין נסך, יתענה חמשה ימים (קי), ועיקר התשובה, חרטה בלב על שעבר, וקבלת לעתיד (קי). בהחלטה גמורה שלא להכשל מכאן ואילך, בשום משקה או מאכל שאינם כשרים כדון (קט).

מד. יין שנתנסך לעבודה זרה, שנתערב ביין היתר — הכל נאסר ואינו מתבטל אפילו באלף (קכ). והוא הדין, לדעת בעל השו"ע, לענין סתם יינם שנתערב ביין מותר — הרי הוא אסור בכל שהוא אכן, אפשר למכור המעורב לגוי, פרט לדמי היין האסור (קכ).
לכני אשכנז, כל סתם יינם בזמן הזה בטל בששים (קכ).

סוג היין

מה. יין הנאסר במגע גוי, היינו: יין, מיץ ענבים, יין צימוקים בתנאי שהם צלולים ומפונקים מן התרעננים והגוים אפילו נמצאים עדיין בכלי בצידו, אבל הנגיעה היתה בחלק הצלול (קכ).

נגע הגוי בחרצנים או בוגים, אם היו רטובים בטופח על מנת להטפח (קכ) — נאסר הכל (קכ).

(צא) כללמד ממאמר בשמות לו, ט: "פן תכרות ברית ליושב הארץ גוי ואכלת מבוה" ודבריהם לב, לח: "אשר חלב ובחימו יאכלו, ישתו יין נסיכים" ודרשו חז"ל, מה מת אסור בהנאה, אף ובה אף יין.

(צב) שרע ירד קב, א ואף סתם יינם אסור במשהו, אלא שאין לוקין עליו רק מכת מדרות. בבית בו מעסיקים גוי או גיה יש להקפיד שיהיו בקבוקי היין ומיץ הענבים סגורים חותם בתוך חותם — כמפורט להלן סעיף ג, אז, גם כשיוצאים כלי הבית ומשאר הגוי לבד לא יאסר היין, כמו כן, ניתן להניח את היינות במקום מבודד שידוע לגוי שהוא מחוץ לתחומו. וראה עוד להלן סעיף מט, אכן, לכני אשכנז, אם נמצאים שם מבני הבית, די אפילו בסגירה אחת, ואפילו היתה הגיה את הבקבוק כשמוקפת את המקרר וכדומה, בין הבקבוק מלא בין חסר כשרואים שלא פתחה — אין כל חשש אפילו לשותה — עפי' הטי' ודו"ק לירד קב, ט, ובשיש פקק עם מכסובב מועיל אפילו כשהישראל יוצא ונכנס (שרע שם קט, א).

(צג) וראה חכמת אדם עה וכן איש חי (ב) בלק, א שאיסור חמור מאד זה, אינו רק מצד חשש חינות, אלא שעי' שתיית יין כזה עוקר האדם את קדושתו ואין לו חלק לעה"ב, ולענין תיקון למי שנכשל באיסור זה בשוגג, ראה שרית הראש כלל יט סי' טו, ובשרית ציץ אליעזר יא, ס שהנמצא בצבא גויים או מי שאין לו מה שיאכל ושתה ב אס בשר חזיר ויין גויים, יעדיף לשותה סתם יינם.
(ק) ראה רמ"א ירד קב, א ובהרחבה בטור שם.

(קא) הכרעת הרמ"א שם ובשר קב, א, ומכיון שלכתחילה אסור בהנאה, נראה, שאם יהיה גוי נפגשים, כגון בפגישה מסחרית אם הגוי מומין לעצמו יין, מותר ליהודי לשלם עבורו וגם מותר לומר לו: תזמין מה שאתה רוצה ואחר כך חשבנו, אבל לכתחילה שהיהדי יומין יין יקר עבורו — כדאי להחמיר אם אפשר, אייז מומין סתם סעודה, וזה שייך לטערה, אייז הוא בצורך גדול, איז מותר בכל אופן — שרית תשובות ונהגות ב, שט.

(קב) ראה שרע ירד קב, א וקבד, ו דוקא בנזירים שהם עובדי ע"ז נאסר היין גם בהנאה, אבל אלו המודים ביחוד ואין להם פסלים, אין סתם יינם נאסר אלא בשתייה וראה גם שרית שבת הלוי ח, קפו, ואם העריב נוגע ביין בלא כוונה (כגון שלא ידע שהוא יין), מותר היין אפילו בשתייה, אפילו שלא במקום הפסד — שרית תשובות ונהגות ב, שצח עפי' ט"ז וש"ך לירד קב, ז וחכמ"א סוף כלל עה.

(קג) בן איש חי בלק, א כיון שגם בבית תיפלתם משתחיתם לצלל ויש להם שיתוף שיש בו דופי.
(קד) שרע ירד קב, י וטיז, יט, אבל בשתייה נאסר, אפילו במגע תינוק בן יומו — שרע שם, א.
(קה) רעת החיד"א בשו"ר ברכה לירד קב, ב אבל יין שעשו הם לעצמם, שומר נפשו ירחק מלשתותו, כיון שהקראים אינם נוהגים ממגע גוי ביין שלהם — נהר מערים הלכות יין נסך, ו.
(קו) בן איש חי שם, ולכן היתר דבש הנעשה מתירוש המבושל של ענבים שמוכרים להידיים, ויש חשש שמא מעורב בו תירוש של גויים ישמעאלים שכאותר מקום — מותר.
(קז) רמ"א ירד סוסי קב וחכמת אדם עה, א.

(קח) שרית משנה הלכות מהר"ח חי"ב, לו עפי' הרמב"ם הלכות תשובה ב, ד.
(קט) ראה פלא יועץ ערך אכילה ושתיה.

(קיד) ראה שרע ירד קלד, איז והיינו ביין שנעשה בו שימוש בפולחן ע"ז שנאסר מן התורה — כדלעיל הערה צז.

(קטו) בן מנהג בני ספרד עפי' השר"ע שם, ובשר שם, ט שאין צריך לומר לגוי הריני מוכר חוץ מדמי יין נסך, ולקחים את דמי היין האסור שבו ומאבדים אותו בים המלח או בקבורה או שריפה.

מו. יין צימוקים, היינו יין שנעשה מענבים יבשים שריים במים (קס) ואפילו מי שריית הצימוקים — נחשב ליין גמור ונאסר במגע הגוי (קא).
צימוקים שבושלו כדי לעשות מהם יין ולאחר גמר בישולם נגע בהם זוגי, אינם נאסרים, כדון יין מבושל שאין בו איסור מגע גוי, כדלעיל (קכ).
הערה: מיץ היוצא מענבי בוסר — נאסר במגע הגוי (קכ).

נגיעה האוסרת

מט. מגע גוי האוסר, היינו: נגיעה ביין עצמו ביד או בעזרת כלי, שתייה מן היין או הגבהת כלי פתוח וניענעו, אבל נגיעה בכלי בלא נענוע כלל: לבני אשכנז — אינה אוסרת כלל. לבני ספרד — אוסרת בשתייה אך לא בהנאה (קכ).

אין נגיעה גוי ביין אסרת בהנאה אלא כשהיתה הנגיעה בכונה, ובתנאי שידע שהוא יין (קכ). לענין השארת גוי בבית, לבדו עם יין — לעיל הערה צח.

נ. הקונים יין, יקפידו לבדוק שפי הבקבוק יהא סגור היטב בחותם בתוך חותם, כדון (קכ) שהרבה מן הנהגים והעוסקים בהובלת היין אינם יהודים (קל).

והירות מיוחדת דרשה במסעדות ובאומלי שמחות בהם משמשים עובדים ומלצרים גויים (קלא).

נא. גוי שהגביה בקבוק או קנקן יין ויצק מהם, אעפ"י שלא שכשך — נאסר היין בשתייה, בין הנמוג ובין הנותר בכלי (קלב).
אכן, בנגיעה בכלי בלבד — אין היין נאסר (קלט).

נב. עמד יין בבקבוק או קנקן פתוחים, והזיוס גוי מצד לצד מכלי להגביהו ומביל לנגוע ביין עצמו — היין אסור בהנאה (קלז). ולמנהג בני אשכנז, אין להחמיר בזה במקום הפסד (קלה).

נג. גוי שמוג יין לתוך כוסות המסובים, אפילו ידו נתונה בכפפה — היין נאסר (קלח). מוג לתוך כלי שבידי ישראל, אם לא נדנר הגוי את הכלי שבידו — היין היוצא אסור, והנשאר בכלי — מותר (קלי). אכן, ישראל שמוג לכלי שבידי הגוי — במידה ולא נדנר הגוי את הכלי — היין מותר בשתייה (קלח).

(קטז) רמ"א שם, ב. ולמעשה בסתם יינם שאינו אסור בהנאה, כגון של ישמעאלים — בטל בששים אף לרעת השרע. נחערב סתם יינם במים, אם יש ששה חלקים מים כנגדו — מותר אף בשתייה. אכן, אסור לבטלו לכתחילה, אבל מותר לכתחילה לתן מים תחילה לתוך יין, כדי שאם אח"כ יגע בו עכרים, לא יאסר דע, שיון הנמכר לגוי במכירת חמץ (ותשאר בבית הישראל), אין בו חשש יין של גויים, כי אין לטטול ע"י הגוי — דעת מרן הגר"ח שיינברג שליט"א.

(קז) ראה שרע ירד קב, יז, וראה שרית אגרות משה ירד, נ שמיץ ענבים שנעשה ע"י גויים, אם נוצר ע"י בישול הענבים — אין בו איסור. אבל אם נסחטו תחילה הענבים ורק אח"כ כושל המיץ — הרי הוא אסור, כיון שכבר נאסר, לא הותר ע"י הבישול.

(קח) היינו כשנוגעים בהם נרטבת היד ואם נוגעים ביד בדבר אחר, יירטב גם הוא.

(קט) שרע ירד קב, יז וכן איש חי בלק, ח.

(קכ) ראה שרית הר צבי ירד, קב, שרית קנן תרה ו, יז.

(קכא) בן איש חי שם, אכן, כל זמן שלא משך את היין מן הצימוקים, לא נאסר במגע גוי.
(קכב) שרית משנה הלכות ג, כד, צימוקים שעזרו היין מן ישראל לאסור יין ע"י שנגע הענבים בכלי בלי מח שהיה על דברי שרית מערכת יין נסך, א, ולדעתו, למעשה, יש להתירם במגע הגוי.

(קכג) שרע ירד קב, ח כיון שאין אנו בקיאים עד מתי נקרא בוסר וממתי נקרא יין גמור.

(קכו) ראה שרע ירד קב, יא ורמ"א שם, יח וש"ך וכן איש חי בלק, י, ולשון הש"ך בשם הר"מ: "ולכן אני תמה על קצת המחמירים ומפסידים ממון ישראל לאסור יין ע"י שנגע הענבים בכלי בלי שום שמשוך, ואין לחוש כלל, נגע הגוי ביין ברגלו: לבני אשכנז — אין היין נאסר בהנאה, לבני ספרד — אסור אף בהנאה כדון נגיעה ביד, וכמובן, ודחינו בבקבוק פתוח, אבל בסגור, אפילו נענעו הגוי מותר אפילו בשתייה — ראה סעיף הבא.

(קכז) ראה שרע ירד קב, י וטיז, יט משום כן אין נגיעה תינוק אסרת, ועל כן, צלחית של יין שהתערבה ממקום למקום בלא ידיעת הגוי שהו יין, היין מותר אף לקידוש — שרית דובב משרים א, קד, גוי שנפל לבדו של יין, אם העלוהו חי, אסור היין אף בהנאה, כיון שבעליו הוא נתון שבת לעבודה זרה ולענין השארת גוי או גיה בבית עם יין — לעיל הערה צח.

(קכט) ראה שרע ירד קב וקל וחומר שאין שולחים יין בידו גוי אלא בשתי חותמים, ובחבית של עץ, לדעת השר"ע — לא יועיל אפילו שתי חותמות, מפני שיוכלם להוציא היין מבין הסדקים ולא ירגישו, ולדעת הרמ"א — יש מתירים אם החבית סתומה היטב, וכמובאר שם, ישראל מחלל שבת בפרהסייה, רינו חמור מגוי, וצריך שתי חותמות דוקא, ואין די בחותם אחד, ופקק מכסובב שטבעתו טרם נותקה — בחותם בתוך חותם, מאידך כיתוב על גבי פקק אחד, אפילו הרבה מילים — אינו אלא כחותם אחד, ויש לציין, שכיום יש מקילים לענין סתם יינם, שדי בחותם אחד — ראה ט"ז שם, ד מפני שאין חיבת ניסוך, וכן כתב ערך השלחן שם, יג והיא דעת הירוק (סי' תצו), וראה להלן הערה קסו.

(קל) כמו כן, יש בנייהם מחללי שבת בפרהסייה שריים מפורט להלן סעיפים סב — סז.

(קלא) עזר לענין אולמי-שמחות, להלן סעיף סז.

(קלב) שרע ירד קב, יח וקבד, א וכן איש חי בלק, יא, מה שנמוג — משום שבא היין מכוחו, ומה שנשאר בכלי — משום ניצוק, אכן, ראה רמ"א שם, דלא אמרין ניצוק בבח עכרים, וראה ש"ך שם ב.

(קלג) בן איש חי שם, כל שלא נגע, הגביה או שכשך, כמו כן, גוי שפתח בקבוק יין מכלי להגביהו ומביל להזיוו — היין מותר לכל הדעות, ראה שרית אבני ישפה ב, סא.

(קלד) שרע ירד קב, יז וכן איש חי בלק, יא.

(קלה) רמ"א שם, יז.

(קלו) שרית אגרות משה ירד, ב, נא והיינו אף לדעת הרמ"א, כיון שצריך להשיגו עליו בכל עת, ואין דעת המסובים העוסקים בשמחה להשיגו על מעשי הגוי, והמקור שאפילו ידיו בכפפה — שרית אגרות משה ירד, ב, נא, וראה פת"ש לירד קב, ב.

ספר הכשרות - המשך

נגיעת מחללי שבת

סב. מומר לעבודה וזה או לחלל שבת בפרהסייה, וכן מומר להכעיס אפילו לדבר אחד — דינים כגויים (קט"ז).

על כן, מעיקר הדין, מומר לחלל שבת בפרהסייה מגעו אוסר את היין (קט"ז) ושומר נפשו ירחק מין של מחללי שבת שכאלו (קט"ז) ראה להלן.

סג. "הינקות שנישבר", היינו אלו שלא קיבלו כלל חינוך מסורתי ואינם מחללי שבת מתוך ידיעה, בודוק וביד רמה להכעיס — אינם נחשבים כמחללי שבת בפרהסייה, ואין מגעם בין אוסר (קט"ז).

כמו כן, מי שאינו נחשב "להכעיס", כגון המתבייש מפני רב או זקן (קט"ז) — אין מגעו אוסר את היין (קט"ז).

סד. מומר המחלל שבת בפרהסייה, שאוסר את היין במגעו, יש מי שכתב, שאינו אוסר אלא כמגע שמעאל, והיין מותר בהנאה. כמו כן, אינו אוסר אלא את היין ששפך מן הבקבוק לבוס, אבל הנשאר בבקבוק — לא נאסר (קט"ז).

סה. מותר למכור יין למחלל שבת (קט"ז) וכן מותר, בעת הצורך, לשלוח לו יין במתנה, ואין בכך משום איסור של ולפני עוור לא תתן מכשול (קט"ז).

סו. מחלל שבת בפרהסייה ששתה יין מכוס, אסור לשותות את הנותר (קט"ז). ויש להזהר בזה, בשמחות כגון בשבע ברכות או ברית מילה וכן בקידוש של שבת (קט"ז), מכל מקום, כשנותנים בחופה לשותות מכוס היין לחתן שעדיין מחלל שבת, יש להקל ולהגיש את הכוס לכלה (קט"ז) וראוי ונכון לומר להם לפני החופה, בדרך כבוד, שיקבלו עליהם תשובה (קט"ז).

סז. אולמרי-שמחות, אעפ"י שיש בהם הנהגים לערוב יינות שנשארו מאירועים קודמים, ובהם יתכן ששימשו מלצרים מחללי שבת, אעפ"כ יש להתיר שתיהם יינות אלו, ואין לחשוש לתערובות יין אסור (קט"ז).

מכל מקום, אשרי אדם, שאינו סומך לשותות יין באולמות, אלא במקום שבורה כשרות היין למחרת בלא כל פיקפוק (קט"ז).

המתקריבים ליהדות

סח. מחללי שבת בפרהסייה (קט"ז) המתקריבים לחיי תורה ומצוות, ועוסקים בלימודי היהדות לשם שמים ובכוחה כנה ואמיתית, שוב אין מגעם בין, אוסר (קט"ז).

בכלל זה, אורחים שעדיין אינם שומרי כל המצוות, אך חוזרים ומתארחים והולכים ומתחזקים בדרך האמת (קט"ז).

הנה: בכל אופן, כשמתארחים בבית מחללי שבת בפרהסייה, ניתן להרתיח את היין — כמפורט לעיל טעמים נוספים.

(קנה) ראה שירת מהרש"ם, ו. צד.

(קנה) שירת משנה הלכות טיגול, ב. לו, אכן, יש לציין, שיש סוברים שכיום, שיטת הסברה רחוקה בחקשורת ובעיתונות יתכן וסתם יהודי הנקרא "חילוני" אינו בגדר "חילוני שנשבר". פרט לגילויים סביבה עינת ולחמט ברת. ובשירת תשובות והנהגות, ב. ת שקשה להקל במחללי שבת המצויים כיום, כיון שאדרכה עלולים לעשות וללמוד מהם, כיון ששרש האיסור משום קידוש הדין, וזה שייך, גם בחינת שנשבר.

(קנה) ראה לעיל הערה ג.

(קנה) ראה שירת משנה הלכות שם. וראה גם שירת תשובות והנהגות, ב. ח ושירת קני תורה, ו. עא, וראה שירת בנין ציון, א. כב שמחלל שבת מתוך אונס פרנסה, ומורה היתר לעצמו וזהו בשאר היום, שלא לחלל את השבת בעניני הפרטים אף מקדש ומבדיל על היין, ומתפלל תפילת שבת, יש סוברים, שאם נגע בין, בדיעבד — אין לאוסר.

(קנה) עפ"י שירת ירד קנה, יש שענוע כל שהוא לא נקרא שיכושך, וראה שירת יביע אומר ח"א ירד, יא. ומשום שאין הנבחה הקנקן אוסרת כל שלא נגע בין עצמו ולא שיכושך בקנקן, ואין ניצוק חיבור בישמעאל.

(קס) שירת חלקת יעקב, א. עז ושירת יביא ח"ב ירד, יא אעפ"י שהמחלל שבת אוסר בנגיעתו ובשתיה. אכן, בשירת מים טהורים ירד, מ. מעייר גירבה יש חסם קרומים שלא למכור יין לגויים.

(קסא) שירת תשובות והנהגות, א. תע וכן הובא בירחון אור תורה שבת תשס"ו מה בשם ספר מנחת פיתים ירד, קא. והוא הדין שמוחר למנוח למחלל שבת יין, משום שאין איסור מסייע במומר — מנחת פיתים לירד, קא וראה פתיש שם, ג ושירת אבני יפשה, ב. סא.

(קסב) ראה שירת ירד קנה, יא שהגיעה האוסרת, היא בירו או רגלו, או בדבר אחר וישכב אפילו בפיו כגון ששתה ממנו, וראה שירת ציון אליעזר יב, נז.

(קסג) בנימין בעלי-תשובה, הנאלצים להקשיב לקידוש שכוה, יעשו עצמם כיוצאים יד חובה, ואילו טעמים מן היין, ויקדשו לעצמם לאחר מכן.

(קסד) שירת חלקת יעקב, א. עז כיון שכל טעם האיסור משום חיתוך, ואין לאסור את מגעו בשעה זו, משום אסור זה, שזה כשתי חומרות הסתירות אחת את חברתה, שהרי אנו מסרדים לו קידושין בשעה זו ומשום עוד סברות להקל וראה שירת יביא ח"ב ירד, י.

(קסה) ראה דברי החירא בשירת ברכה לירד קנה בריה הנה, ועפ"י דברי הירושלמי בכורים, ג. ג שחון מחללים על כל עונותיו.

(קסו) שירת שבת הלוי, ג. נג שירת משנה הלכות ה, קב ושירת ציון אליעזר יב, נז שיש לצרף כמה דורות להיתר כיון שנגיעת מח"ש רק מדין ספק להחמיר, ויתכן שלא עירבו כלל, ואם עירבבו מכל מקום, אין דרך לגעת ביין, ויש לציין, שבשירת ציא שם, שאין לחוש שמלצרים מחללי שבת מנועים על השלחן בקבוקי יין הנסגרים ר. בחותם אחר (פקק אחר), כיון שהענין בירד קנה, ד כתב שכחן הזה ברע מדיים שמוחר בחותם אחר.

(קסז) ראה שירת שבת הלוי, שם.

(קסה) הגדרתם — ראה לעיל הערה ג.

(קסט) דעת הגרשו איתרובך וצ"ל ראה שירת דברי חכמים עמ' קצ. והיינו, אף שעדיין אינם מקיימים מצוות באופן מלא, כיון שכך הדין מצוה גוררת מצוה ועל ידי שנעדרים ותנהגו איהם כשומרי מצוות בודאי יוצא מכלל מחללי שבת בפרהסייה.

(קע) יש מהם ההופכים להיות כבני הבית, ואין זה אלא ענין של זמן, עד שיקימו בסיד המצוות הריד.

נד. גוי שטלטל בקבוק יין פתוח ויש חשש שנגע ביין, כגון שהבקבוק מלא — היין נאסר בשתיה ובהנאה.

היה הבקבוק חסר ולא שכשכו הגוי וישראל נמצא שם לשומרו — היין מותר בשתיה (קלט).

נה. גוי שמוזג מים או מייסדה לתוך יין, אם נתכוון למחוג — אסור היין בשתיה ואם לאו — מותר. כמו כן, ספק אם נתכוון למחוג — היין מותר (קסט).

נו. גוי שנגע ביין של ישראל להכעיס כדי לאוסרו — היין מותר אפילו לשתייה (קסא) ויש שכתב, שבעל נפש יחמיר על עצמו, ולא ישתנו (קסט).

נז. ישנם אנשי מעשה, המחמירים על עצמם, שאפילו רק ראה הגוי את היין בלא נגיעה כלל, אינם שותים ממנו, ואין זו אלא מידת חסידות ולא מן הדין, ובאופנים שונים גם אנשי מעשה מקילים (קסט).

יין מבושל או מפוטר

נח. יין שעבר בישול והרתחה — שוב אינו נאסר על ידי מגע גוי (קס"ח) והיינו, כשהורתח על גבי אש "והתמעט ממידתו על ידי הרתחה" (קס"ח).

נחלקו הדעות, אם היתר הבישול הוא אף כשהגוי אינו יודע שהיין מבושל (קס"ח) על כן, טוב אם מצוין הדבר על גבי היין (קס"ח).

הנה: יין שכבר נגע בו הגוי, שוב אין הבישול מועיל להיתירו (קס"ח).

נט. במסיבה של גויים, אסור לישראל לשותות אפילו יין מבושל, ואפילו שותה היהודי מתוך כלי השייר לו לבדו (קס"ט).

ס. ערבבו יין מבושל עם יין שאינו מבושל, אפילו היין המבושל הוא הרוב, מכל מקום, יין מעורב זה, נאסר במגע גוי (קס).

סא. יין מפוטר, יש אומרים, שדין כיון מבושל, שהרי על כל פנים הרתיחהו, ולא חילקו חכמים בסוגי ההרתחה (קס"א).

אכן, יש סוברים, שרק יין שעבר הרתחה גמורה, הוא בלבד, אין בו שוב איסור מגע גוי (קס).

(קל) ראה שירת ירד קנה, ח. ושיך, טו. אבל נדנע את הנשאר — אסור.

(קלח) שם, ואם נדנע — היין נאסר.

(קלט) ראה שירת ירד קנה, יד.

(קמ) ראה שירת ירד קנה, יד.

(קמא) רמ"א וירד סוסי קנה, ויש לשותות בנכוחות הגוי, כיון שבאופן כזה לא גזר חכמים, ואפילו לא יודעים כן בודאות, אלא שיש חשש סביר לכך — מותר.

(קמב) כן איש חי בלק, ג. כיון שהמבינים אוסר, תבוא ברכה על המחמיר.

(קמג) ראה דרכי ירד קנה, ב. בן איש חי בלק, טו. ובשירת דובב מירשם, א. קנה מסתפק אם מחמירים גם כשראה הגוי את היין דרך כלי זכוכית, ואמנם בשירת דברי שלום ד, לב שאין מרקקים בכך, וראה גם שירת קני תורה, ו. סד, ובראה ישמעאל אין להקדיש אפילו מידת חסידות — בן איש חי שם. וכן אם הגוי לא הביט בכוחה לראות, אין להקדיש — שירת דברי שלום שם. כיון מבושל, אין להחמיר בראיית גוי — שירת תשובות והנהגות, ב. תא. כמו כן, יש אומרים, שכאשר נגיעה אינה אוסרת, כיון בבקבוק חתום, אין להחמיר בראיית גוי — ראה שירת נחלת פנחס א. ג.

(קמד) שירת ירד קנה, ג. כיון שיון מבושל הוא דבר שלא מצוי, ולא גזר בו חכמים — עפ"י הביי שם, בשם הראש, וראה גם ויטאי' לעז' בט ע"ב ריה אמר. ואף שבזמן הזה שכיח שמבשלים יין (בחורל — רוב יין כשר, מבושל, מכל מקום הברכה הפוסקים להיתר — שירת מנחת יצחק, ו. סא.

(קמה) שירת שם, ו. חכמיא עה, י. וכן איש חי בלק, ז. ראה גם שירת מנחת יצחק שם, ושירת אור לציון, ב. ב.

(קמו) ראה דרכי ירד קנה, ג. בשם ערך השולחן שדוקא כשהגוי יודע, ואז לא שייך ניסוך בפועל, ולפיו, בשירת קני תורה, ו. סה שגם ביין מבושל אין לאפשר למלצרים גויים לפתוח או למנוח יין בלאי המשתות (ראה גם להלן סעיף סו), מאירך, לדעת שירת שבת הקהתי, א. רבא וראה עוד בשירת קני תורה שם, שהיתר של יין מבושל אינו תלוי בידעת הגוי, אלא בכל מקרה היין אינו נאסר אפילו אם הגוי אינו יודע שבישלו את היין.

(קמז) אין לסמוך בענין זה על העשרות או על העובדה שבבחיור או יקב מזו מציצים גם יינות מבושלים, אלא לברר בכל יין לגופו.

(קמח) שירת אגרות משה ירד, נה וראה בן איש חי בלק, ז.

(קמט) ראה רמב"ם מאכלות אסורות יו, ה. כף החיים ירד קנה, יג. והוסיפו הפוסקים עפ"י הרמב"ם שם, שאם רוב המשתתפים במסיבה ישראל — מותר. כמו כן, והיתר זה, אינו חף במסיבה שעשה הגוי למשעה בנא בחו.

(קנ) בן איש חי בלק, ו.

(קנא) ראה שירת שבת הלוי, ב. נא ושירת אגרות משה ירד, נב. וכן דעת הגר"ע יוסף שליט"א בהערות לספר נשמת אברהם.

(קנב) דעת מרת הגרשו איתרובך וצ"ל בשירת מנחת שלמה, א. כה דעת הגר"צ אבא שאול וצ"ל בשירת אור לציון, ב. כ. מפני שהפסטרור דן ממת את החידוקים ולא ניכר בו שום שינוי ולא נוסר כלל מן המידה וגם לא נשתנה טעמו וריחו וכולם קוראים אותו בשם יין סתם ולא יין מבושל. וכן דעת מרת הגרשו שליט"א בקובץ תשובות, עה היות וכן סדר עשיית היין במונע וכל היינות מופסטררים ואם כן, נפל הדעה דהוא מילתא דלא שכיחא ושוב היין בכלל הנייה וכל איסור סתם יינם. וראה שם יע, עז, שיון שנחבלש שאין בו משום איסור מגע עכ"ם הוא באופן שהבישול משנה טעמו ושמו.

יש לציין, שלדעת הגר"ם שטרנבך שליט"א בשירת תשובות והנהגות, ב. תא שהמיקל במגע מחלל שבת במפסטר בדיעבד — יש לו על מי לסמוך.

(קנג) שירת ירד, ב. ה. ואבהע"ז קנה, ב. ובכלל זה, מי שאינו מאמין בדברי חז"ל — כ"י ירד קט. ולהגדרת מחלל שבת בפרהסייה — ראה לעיל הערה ג.

(קנד) ראה ב"י ירד קט בשם תשובת הרשב"א, שירת הריב"ש, ד. והטעם שאסור את יין של מחלל שבת, לדעת שירת חתם סופר ירד, קב. והחורא ירד מט, ז — משום קנס. וראה שירת שואל ומשיב ח"ה ירד, עא ושירת יביע אומר ח"א, ירד, יא.

רשימת השיעורים - שנה ראשונה:

הדלקת נרות חנוכה	שמיטת כספים	א	קיום הבטחות
בשליחות	גורל הגר"א	ב	תמימות בפסירת העומר
חיובי הנכדים בכבוד פניהם	הצלת נפש בנפש	ג	קמן שהגדיל
יששכר וזבולון	מעויות בתפילה ר"ה	ד	לא בשמים היא
קריאת שמות	בינונים תלויים ועומדים	ה	פדיון הבן בספיקות
השתנות הטבעים	קדושת שביעית בד' מינים	ו	זר בברכת כהנים
תפילין של ר"ת	הלכות מצויות בכבוד פ"ת	ז	רות המואביה ובידני גרות
תורה עם דרך ארץ	דברים האמורים בשבת	ח	תקיעות בעת צרה
לא יסתור דברי אביו	משום השמעת קול	ט	ברכת שהחיינו בציצית
האזנת סתר	מעויות בתפילה ובבהמ"ז	י	שביתת הארץ
הכותל המערבי	סנדק בשני אחים	יא	כהנים בקברי צדיקים
לא ילביש	קיום הפסח בחירות	יב	התחלה בתפילה ובמצוות
חמא כדי שיוכה חברך	מצוה בו יותר מבשלוחו	יג	תפילה מוסף
ברכת החמה	או הידור מצוה	יד	נדרי צדקה במחשבה
יין שביעית לד' כוסות	ברוך שפטמני	טו	יציאה מארץ ישראל
תנאי בקיום מצוות	מוקדש מעט	טז	קידוש ה'
רפואה ועישון ביו"ט	פונדקאות	יז	מעשה שבת
	פדיון שבויים	יח	מאכלים עם מיני דגן

רשימת השיעורים - שנה שנייה:

אוהב ושונא	ברכת הגומל - לעובדי דרכים	נא	מדבר שקר תרחק
נר איש וביתו	לא תתגודדו	נב	וחי בהם, קביעת רגע המוות
חנה ושבעת בניה	בל תשחית	נג	חמר מדינה לקידוש והבדלה
עשרה במטב	מצות מעקה	נד	ההנהגה במחלוקת הלכה
קדיש	ברוב עם הדרת מלך	נה	וקבלה
רפואה סגולית בשבת	או זריזין מקדימין למצוות	נו	חזקת כהונה
מוזוה במקום שאין בו ד' אמות	י"ג מדות	נז	אנכי ה' אלוקיך
לחם משנה	הפסק בדיבור בתקיעות ועוד	נח	גוירים פסולים
חיבור והפרדת אותיות	עינוי ביו"כ, ומצות אכילה	נח	פנים חדשות
עבד איניש דינא לנפשיה	בעיו"כ	נט	תכלת בציצית בזמן הזה
מכירת בתי כנסת	מצות חינוך	ס	תינוק שנשבעה
נשים בפרשת זכור	הפטור מדבר ועושהו	סא	בגדרי כל תשקצו
על שם הפור	שיכור בהלכה	סב	צער בעלי חיים
צורות אדם ומשמשים במרום	מילה שלא בזמנה	סג	ירושה בשררה וברבנות
אתר אינטרנט הפתוח בשבת	כופין על מדת סדום	סד	אילת - בירור גבול דרום
תאריכים ושמות לועזיים	קנין כסף - שמורות	סה	א"י
מסחר בחול המועד	סיטומתא	סה	אשו משום חציו
קו התאריך	מעשר כספים	סו	לא תחמוד

רשימת השיעורים - שנה שלישית:

נפילת אפים	תורה שבעל פה	קא	גניבת דעת
כניסת כהן לבתי חולים	נרות שבת	קב	ספיה לקמן
היזק ראה	מנין עשרה	קג	אונאת דברים
סתם יינם	לדברים שבקדושה	קד	קדושת הכהנים והלוויים

עולמות • לימוד בעיון

עולמות - תוכנית לימוד בעיון
המועדת למסירת שיעורים בקבוצות לימוד
מתוך דפי מקורות במגוון סוגיות הלכתיות וברור מנהגים

לסייע בהקמת שיעורים חדשים ולקבלת דפי עזר להכנת השיעור
ניתן לפנות: טל' 050-4102399 OLAMOT111@GMAIL.COM

מקומות בהם מתקיימים שיעורים:

אלעד • אפרת • בני ברק • בית גמליאל • גבעת שמואל • דימונה • חיפה • טלז סיטון • יבנה • ירושלים • ישובי שער הנגב • מודיעין • מעלה אדומים
מעלות • נתניה • פתח תקוה • עפולה • צפת • קרני שומרון • רחובות • רמלה • רעננה • שעלבים • תל אביב • בסיס צה"ל • תעשיה אוירית
בדפס • הונג קונג • וינה • ונצואלה • מורנו • לונדון • לוס אנג'לס • ליקווד • מונטריאל • מיאמי • מכסיקו סיטי • ניו יורק • סאן פאולו • שיקאגו